

فصل نامه فرهنگی، آموزشی و ترویجی | پیش شماره ۵ | زمستان ۱۳۹۹ | ۶۴ صفحه | ۱۵ هزار تومان

فرصت سازی در بستری امن
سید علیرضا حسینی
۱۸۸۵

مسجِدِ تَوَاقُلِ نَسِیْت

عملیات محله محور مسجد پایه

پرونده ویژه
مسجد و توسعه پایدار

تأکید رهبر فرزانه انقلاب بر آموزش همگانی درباره راه های شیوع و شیوه های پیشگیری به صورت محله محور و با استفاده از ظرفیت مساجد، پایگاه های بسیج و با محوریت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان صداوسیما، در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا، ۱۳۹۹/۰۸/۰۳.

حمایت مسجد

در مقابله با شیوع ویروس کرونا
عملیات محله محور مسجد پایه

مقابله و مدیریت این بیماری، با تمرکز بر جغرافیای محلات و ضمن بهره مندی از ظرفیت های نهاد ها و سازمان های دیگر پایه ریزی کرد. این طرح تحت عنوان عملیات محله محور مسجد پایه طراحی شد. در این میان مرکز رسیدگی به امور مساجد به برپایی دوره های آموزشی برای تقویت و ارائه طرح مذکور با رعایت شدید پروتکل های بهداشتی اقدام کرد.

مرکز رسیدگی به امور مساجد پس از تأکید رهبر معظم انقلاب در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا مبنی بر ورود جدی و مؤثر مساجد به این عرصه و رهنمود ایشان بر استفاده از ظرفیت نیروهای داوطلب مردمی، طرحی منسجم و کارشناسی شده جهت ایجاد شبکه مساجد، استقرار شبکه نیروهای مجاهد و داوطلب مردمی در مسجد و سازماندهی آنها، با موضوع

اندیشه

- ۴ ■ عزیزترین روز تاریخ
- ۷ ■ خدمت در مسجد، خدمت به خداوند
- ۱۱ ■ زیارت با معرفت
- ۱۴ ■ مسجد، پایگاه تربیت اسلامی

مدیریت

- ۱۸ ■ فرصت سازی در بستری امن
- ۲۲ ■ اقدامات پیشنهادی بهداشتی برای مساجد
- ۲۴ ■ هوای آلوده‌ای که در کمین ماست
- ۲۷ ■ حل شدن فرد در جمع
- ۳۲ ■ رسانه‌های خصوصی مساجد
- ۳۵ ■ باخودمان روراست باشیم
- ۳۹ ■ مسجد مجازی آباد
- ۴۲ ■ من باب خیر اجتماعی
- ۴۴ ■ اقدامات پیشنهادی در محور خدمات اجتماعی

پرونده ویژه

مسجد و توسعه پایدار

- ۴۶ ■ یک قاب تحول آفرین
- ۴۹ ■ پیشران و موتور محرک جامعه اسلامی
- ۵۳ ■ از فرهنگ تا اقتصاد روی موج مسجد
- ۵۶ ■ مطالبه بر زمین مانده حضرت آقا از جوانان مسجدی
- ۵۸ ■ ساقه‌های مستحکم، میوه‌های بدون فساد
- ۶۱ ■ #مسجد تعطیل نیست

فصل نامه فرهنگی، آموزشی و ترویجی امین
ویژه اعضای هیئت امنای مساجد استان تهران
پیش شماره ۵ | زمستان ۱۳۹۹

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:

معاونت جذب و آموزش مرکز رسیدگی به امور مساجد

سردبیر:

مهدی اخلاقی

دبیران:

اندیشه و مدیریت: مجتبی حاجیلو

پرونده ویژه: مرتضی عالمی

همکاران تحریریه:

محمدعلی متین وفا، مهدی رزاقی طالقانی، مرتضی

انقانی، حسین علی آبادی، مرتضی محمدنژاد،

محمدجواد کریمی

ویرایش:

جعفر مروجی

طراحی:

کارگاه نشری را

مدیر هنری: محسن صابری

نشانی: تهران، خیابان سعدی شمالی، کوچه صفامنش،
مجتمع فرهنگی آموزشی محراب، طبقه اول.

کدپستی: ۵۶۵۱۱۱۴۵۷

تلفن: ۰۲۱ ۶۶۳۴۶۹۴۱ داخلی: ۱۱۳

نمابر: ۰۲۱ ۶۶۳۴۷۹۳۴

تارنما: amoozesh.masjed.ir

عرصه‌های نوین پیش روی مسجد

باید

به‌روز بود و ابنای
زمان خود.^۱ نمی‌توان
سنت و ادبی را که

با دینداری و عقلانیت در تعارض نیست
و فقط پدیده جدیدی به حساب می‌آید،
کنار گذاشت. ایده و ابزاری که برای زمان
حال است، جذابیت و کشش لحظه‌ای
بیشتری نسبت به تعقل و عقیده دارد. ورود
به عرصه‌ها و گفتمان‌های جدید شجاعتی
می‌طلبد که افراد کمتری از آن برخوردار
هستند. جهت‌دهی جامعه به‌عنوان یک
عضو از خانواده‌ای که چرخ فرهنگ اصیل
را در طول سالیان دراز، همواره به حرکت
درآورده و چوب‌های فراوان نتوانسته آن را از
حرکت بازدارد، مستلزم ورود به بسترهای تازه
است. بادل به دریا زدن و خود را در مقابل
امواج خروشان قرار دادن، می‌توان ناخدای

ماهری شد و ایستادن در ساحل و منتظر
آرامش دریا شدن، نتیجه‌ای جز سوار شدن
مسافران به دیگر کشتی‌ها ندارد.
مسجدی‌ها باید در فضای مجازی ورود
کرده و نقش‌آفرینی کنند. باید ایده‌های
تازه‌ای در دنیای شبکه‌ای و به‌هم‌تنیده
ارائه نمایند و به یکدیگر از بیشترین
فاصله‌ها یاری رسانند. دیگر اکتفا به محله
و بی‌تفاوتی به مناطق دیگر پاسخگوی این
حجم از هجده‌های فرهنگی، اجتماعی،
اقتصادی و ... نیست. بچه‌های مسجد
باید در پی تشکیلاتی منسجم و بالادستی
باشند و همهٔ مساجد، دفاتر این حزب
بزرگ دینی به حساب بیایند.
برای دستیابی به چنین هدفی سه
مرحله را باید پشت سر گذاشت:

پیش شماره ۴
پاییز ۱۳۹۸

۱ افزایش جذب مردم، به خصوص
جوانان و نوجوانان با ورود به فضای

مجازی

۲ ایجاد تشکیلاتی منسجم با استفاده
از طرح‌های نو

۳ یافتن راهکارهایی به منظور اثرگذاری
مسجد بر مشکلات مختلف معرفتی،

فرهنگی، اقتصادی و ...

البته باید توجه داشت این سه مرحله
پیش نخواهد رفت، مگر آنکه خود ما
مسجدی‌ها قبل از هرکس به این باور
برسیم که می‌توان جریانی در کشور به
راه انداخت و همه کسانی که قصد غارت
ایمان مردم را دارند، کنار زد. اکنون زمان
آن رسیده که نام مسجد محل خود را
نادیده بگیریم و نگران خوردن نام دیگران
بر سر در آن نباشیم.

پی‌نوشت:

۱. «لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ
لِزَّمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ». شرح ابن ابی الحدید، ج ۲۰، کلمه
۱۰۲، ص ۲۶۷.

عزیزترین روز تاریخ

بعثت پیامبر اکرم ﷺ در کلام رهبری

رضا حیدری

دریچه‌ای به سوی نور

وقتی به حوادث بزرگ زندگی بشر می‌نگریم، با نقاط عطفی در مسیر حیات انسان مواجه می‌شویم؛ اتفاقات و رخدادهایی عمیق و همه‌جانبه که کیفیت زندگی آدمیان را برای دهه‌ها و حتی سده‌ها تحت تأثیر قرار داده و در نگاهی کلان و راهبردی، جهت حرکت تاریخ را دگرگون ساخته است. حیات انسانی اگر چه به گواه فطرت در نهایت باسعادت و کامیابی قرین است، اما تجارب تاریخی بشر با تمام فراز و نشیب‌هایش این واقعیت را به ما گوشزد می‌کند که تحمل سختی‌ها و رنج‌های زندگی لزوماً به خیر و صلاح ختم نمی‌گردد! از طرفی در میان این رخدادهای بشری که عموماً چیزی جز سختی و مشقت برای انسان به بار نیاورده، بعثت پیامبر اکرم ﷺ در برهه‌ای از تاریخ، پنجره تازه‌ای پیش روی جان‌های تشنه‌گشود تا به لطف پروردگار، حقایق الهی را تا پایان حیات انسان در گوش جان آدمیان زمزمه‌گر باشد.

اندیشه

فاطمه دولتی

نگاهی به نحوه تعامل هیئت‌امنا با دیگر اعضای مسجد
صفحه ۷

هادی نقوی

آنچه از تربیت در مسجد میسر است
صفحه ۱۴

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

بعث پیامبر

اکرم ﷺ در

برهه‌ای از تاریخ،

پنجره تازه‌ای پیش

روی جان‌های

تشنه گشود تا به

لطف پروردگار،

حقایق الهی را تا

پایان حیات انسان

در گوش جان

آدمیان زمزمه‌گر

باشد

شریفه "لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ"^۸ را خطاب به همه بشریت فرموده است که فقره آخر [آن] "بِالْمُؤْمِنِينَ زَوْفٌ وَحِيمٌ" است. اما رنج بشریت، مشکلات زندگی انسان‌ها و جوامع بشری گران است بر جان مبارک پیغمبر اسلام، "حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ"؛ مشتاق هدایت آنها و مشتاق سعادت آنهاست. (بنابر این) بعثت برای همه انسان‌هاست. ایشان در جایی دیگر در باب همگانی و همه‌زمانی بودن حقیقت بعثت می‌فرمایند: «بعثت عیدی برای همگان است و نه فقط برای مسلمانان. جشن بعثت و بزگداشت روز مبعث در واقع عمده‌تاً برای این است که مضمون بعثت را بازخوانی کنیم و از آن درس بگیریم؛ هدف این است. ما به درس‌های بعثت برای همیشه نیازمندیم؛ بعثت فقط یک حادثه تاریخی برای یک برهه معینی از زمان نبود؛ برای همه دوران تاریخ است».^۹

آثار و برکات بعثت

دو رسالت مهم حضرت رسول، یعنی تربیت عقلانی و تربیت اخلاقی جامعه بشری در سخنان رهبر معظم انقلاب مشهود و برجسته است: «بعثت در واقع دعوت مردم به عرصه تربیت عقلانی و تربیت اخلاقی و تربیت قانونی بود. اینها چیزهایی است که زندگی آسوده و رو به تکامل انسان به آنها نیازمند است. در درجه اول در بعثت پیغمبر، مسئله عقل مطرح شده است، این گنجینه خرد در دل من و شما هست. اشکال کار ما این است که مثل آن انسانی هستیم که بر روی گنجی خوابیده است، از آن خبر ندارد و از آن بهره نمی‌برد. وضع ما این جور است. به عقل

در این نوشته بر آن هستیم که جلوه‌هایی از این حقایق را از منظر رهبر معظم انقلاب مرور کنیم.

اهمیت بعثت

به‌طور کلی بخش مهمی از سخنان حضرت آیت‌الله خامنه‌ای طی سالیان مختلف حکایت از جایگاه ویژه این رخداد عظیم تاریخی دارد؛ چنان که در نشست‌های این‌گونه عنوان می‌کنند: «امروز بشریت از همیشه محتاج‌تر است برای فهم کردن معنای بعثت و حقیقت بعثت»^۱ و «اگر ما در بین حوادث تاریخ بشر، بعثت انبیا را از میان همه این حوادث در سرنوشت بشر مهم‌تر و مؤثرتر بدانیم - که همین هم هست - بعثت پیامبر از لحاظ اهمیت، در رأس همه حوادث بزرگ و کوچک تاریخ بشر قرار می‌گیرد».^۲

از سوی دیگر رهبر انقلاب طی سالیان متمادی با تعبیرهایی قابل توجه، مبعث را «عزیزترین روز تاریخ»^۳، «روز آشتی با فطرت الهی»^۴، «ریشه سعادت و فضیلت‌ها» و «روز برانگیختگی برای زدودن رنج‌های بشر»^۵ معرفی کرده و در باب اهمیت آن می‌فرمایند: «ما به درس‌های بعثت برای همیشه نیازمندیم»^۶ و «این حقایق به‌نحوی است که اگر احاد بشر و جوامع گوناگون بشری به این حقایق ایمان بیاورند و عملاً ملتزم شوند، حیات طیبه (پاکیزه) به اینها خواهد رسید، حیات طیبه یعنی زندگی شیرین و پُر فایده و مطلوب، هم در دنیا و هم در آخرت».^۷

رهبر انقلاب در سخنرانی شهریور سال ۱۳۷۳ نیز این عید را برای همه بشریت بابرکت دانسته و این‌گونه بیان می‌دارند که: «قرآن کریم این آیه

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

حیات طیبه یعنی
زندگی شیرین و
پُر فایده و مطلوب،
هم در دنیا و هم در
آخرت

وقتی مراجعه نمی‌کنیم، عقل را حکم وقتی قرار نمی‌دهیم، عقل را تربیت وقتی نمی‌کنیم، زمام نفس را به دست عقل وقتی نمی‌سپاریم، وضع ما همین است. آن وقت از بی‌عقلی و از جهل و عوارض فراوان آن دچار مشکلات فراوان زندگی در دنیا و در آخرت می‌شویم. تربیت دوم، تربیت اخلاقی است که: «بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»^{۱۰}، اخلاق آن هوای لطیفی است که در جامعه بشری اگر وجود داشت، انسان‌ها می‌توانند با تنفس آن زندگی سالمی داشته باشند. اخلاق که نبود، حرص‌ها، هوای نفس‌ها، جهالت‌ها، دنیاطلبی‌ها، بغض‌های شخصی، حسادت‌ها، بخل‌ها، سوءظن به یکدیگر وارد شد. وقتی این رذایل اخلاقی به میان آمد- زندگی سخت خواهد شد؛ فضا تنگ خواهد شد؛ قدرت تنفس سالم از انسان گرفته خواهد شد»^{۱۱}.

سخن پایانی

امروز، وظیفه ما مسلمان‌ها آگاه شدن و آگاه کردن دنیا از حقیقت بعثت است؛ همان‌طور که در کلام رهبری پیداست: «بعثت یعنی برانگیختگی برای نجات انسان و خیرخواهی برای تمام‌آحاد بشر؛ اسلام خیر همه بشریت را می‌خواهد، پیغمبر می‌خواهد»^{۱۲}.

در آخر باید به این سخن امیدبخش ایشان تمسک جویم که: «نصرت اسلام و نصرت مسلمین در نهایت قطعی است، منتها ما وظیفه‌ای داریم؛ هم افراد وظیفه دارند، هم جماعات وظیفه دارند، هم نخبگان سیاسی کشورها وظیفه دارند، رؤسای دولت‌های اسلامی وظیفه دارند؛ هر کدام

به وظیفه خودشان عمل کردند، پیش خدای متعال مأجورند، عمل هم نکنند "فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ"^{۱۳}، بار خدا زمین نخواهد ماند، این راه ادامه پیدا خواهد کرد. امیدواریم ان شاء الله ما جزو کسانی باشیم که این بار را هرگز بر زمین نگذاریم»^{۱۴}.

پی‌نوشت‌ها:

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵/۰۲/۱۶.
۲. بیانات در دیدار با مسئولان کشور به مناسبت مبعث پیامبر اکرم (علیه السلام)، ۱۳۷۶/۰۹/۰۷.
۳. دیدار کارگزاران نظام با رهبر انقلاب به مناسبت عید مبعث، ۱۳۷۷/۰۸/۲۶.
۴. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵/۰۲/۱۶.
۵. همان.
۶. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۴/۰۲/۲۸.
۷. سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران، ۱۳۹۹/۰۱/۰۱.
۸. توبه: ۱۲۸.
۹. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۴/۰۲/۲۶.
۱۰. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۳۸۲.
۱۱. بیانات در سالروز عید سعید مبعث، ۱۳۸۸/۰۴/۲۹.
۱۲. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵/۰۲/۱۶.
۱۳. مائده: ۵۴.
۱۴. بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۵/۰۲/۱۶.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

خدمت در مسجد خدمت به خداوند

نگاهی به نحوه تعامل هیئت امنای دیگر اعضای مسجد

فاطمه دولتی

حفظ کرامت
خدامان مسجد،
باید جز اولویت‌ها
باشد

شب هنوز در آسمان پهن بود که از رختخواب برخاست. آستین‌هایش را بالا زد و وضو گرفت. در مسجد را گشود و پرده چند پنجره را کنار زد. دو ردیف سجاده چید و در حالی که هنوز همه مردم محله خواب بودند، به سوی قرآن هارفت و آنها را مرتب درون قفسه چید. یک نگاهش به ساعت بود و یک نگاهش به خاک خشک شمعدانی، که صدای بسم‌الله مؤذن محله را شنید؛ مؤذن کفش‌هایش را جفت کرد و وارد مسجد شد. خادم مسجد و مؤذن، درون مسجد حاضر بودند و با یکدیگر خوش‌و‌پیش می‌کردند. طولی نکشید که امام جماعت هم از راه رسید. چند دقیقه بعد، وقتی صدای اذان از مناره‌ها بلند شد، تعدادی از اهالی محله هم به مسجد آمدند و صف‌های نماز تشکیل شد. خادم مسجد ردیف آخر ایستاد و قامت بست. امروز کارهای زیادی داشت، از جاروی حیاط مسجد تا شستن چند تکه موکت و تعمیر جاکفشی.

مسجد خانه خداست

همه ما داستانِ نذرِ مادرِ حضرت مریم را شنیده‌ایم، آن زمان که پیش از تولد فرزندش نذر کرد تا میوه وجودش را به خادمی مسجد بگمارد. این نذر، تنها موردی است که در قرآن کریم آمده و بر ارزش و

جایگاه آن تأکید شده است. خادمی مسجد، حضور در مسجد و خدمت به مهمان خدا، آن قدر اهمیت دارد که خداوند، از آن در قرآن کریم یاد کرده است. یکی از مسائلی که در اسلام بر آن بسیار تأکید شده، نظافت مساجد و رونق دادن به آنهاست؛ به نحوی که

اجر بسیاری برای این امر در نظر گرفته شده است. اگر جایگاه خانه‌های خدا در جامعه اسلامی تبیین و ارزش خدمت در مساجد بر همگان مشخص شود، افراد بسیاری داوطلب فعالیت در مساجد می‌شوند. از گذشته تا امروز، مسجد در حوزه‌های انسان‌سازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی محوریت داشته است. مساجد، علاوه بر آنکه یاد و نام خداوند بلندمرتبه را در دوران تضعیف هویت‌های معنوی و گسست‌های فرهنگی، زنده نگه می‌دارند، ظرفیتی مردم‌نهاد برای پیشبرد بسیاری از مشارکت‌های نیکوکاری، خیرخواهانه و کاهش آسیب‌های اجتماعی هستند. امروزه با وجود استقرار نظام دینی در ایران، اهمیت این کانون توحیدی به‌خوبی تبیین نشده است و تازمانی که ما از اهمیت مساجد آگاه نباشیم، نمی‌توانیم اهمیت خدمت در مسجد را

درک کنیم. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از قول خدای متعال فرموده‌اند: «خانه‌های من در روی زمین، مساجد هستند».^۱ اینکه می‌گوییم خانه خدا، یعنی کسی که مشغول خدمت در این خانه می‌شود نیز خادم خداوند است و همان‌طور که ارزش و جایگاه خانه خدا، بالاتر از تصور ماست، آن‌که در چنین کسوتی مشغول شده نیز دارای منزلت غیرقابل تصور است.

خدمت در مسجد، کار انبیای الهی

هرکس که در این دنیا، برای کسب رضایت خداوند قدمی بردارد، در دنیا و آخرت صاحب عزت و پاداش است. بعضی از افعال هستند که جایگاهی ویژه نزد خداوند دارند، و به سبب این جایگاه ویژه باید مورد احترام دیگران قرار گیرند. مساجد زیادی در سراسر کشور، فعال هستند و

مؤذن، سر بلند است

امام علی (علیه السلام) فرمود: «اذان گویان، روز قیامت با سرافرازی و سر بلندی محشور می شوند».^۳ آن کس که برای خداوند، در مسجد اذان می گوید تا نوای دوست داشتنی اذان را به گوش دیگران برساند، حتماً نزد خداوند مقام ویژه ای دارد. بسیاری از مؤذنین عزیز، بدون چشم داشت مالی و فقط از روی ارادت و وظیفه این مسئولیت مهم را می پذیرند. آنها دنبال شهرت، ثروت یا جایگاه نیستند، نمی خواهند که دیگران به عملشان امتیاز و نمره ای دهند و فقط دنبال رضایت خداوندند. احترام این افراد باید حفظ شود، هیئت امنای مسجد، باید منزلت مؤذنین را که خادم خانه خدا محسوب می شوند، بشناسند و برای شناساندن ارزش عمل این افراد به دیگران تلاش کنند. در رفتار با مؤذنین خوش رویی، زبان نرم، برخورد مؤدبانه، انتقاد همراه با احترام، قدرانی و تحسین، مشورت گرفتن از آنان و ... باید مدنظر قرار گیرد. از طرف دیگر، هیئت امنا می تواند در محافل مختلف و در مراسمی، از امام جماعت مسجد بخواهد ارزش و اهمیت اذان گفتن و ثوابی را که خداوند برای این عمل در نظر گرفته، به مردم یادآور شود تا با این طریق، مردم با جایگاه مؤذن آشنا شده و نوجوانان و جوانان به اذان گویی شوق پیدا کنند.

خادمین افتخاری

بعضی از افراد، در بعضی از مقاطع خاص، تصمیم می گیرند که در مسجد حضور یابند و خدمت کنند. مثلاً در دهه محرم یا ماه رمضان،

روشنایی چراغ این مساجد بر عهده خادمین عزیز است، آنان که با اندک مزایا و به سبب اینکه دل به خدا داده اند وارد این شغل شده اند و به شغل خود، نه به عنوان محل کسب روزی، بلکه به عنوان فعالیتی برای عاشقی کردن و ارتباط با خداوند نگاه می کنند. حفظ کرامت خادمان مسجد، باید جزو اولویت ها باشد؛ چرا که خدمت در مسجد، کار انبیای الهی بوده و آن کس که امروز لباس خادمی به تن کرده، به نحوی ادامه دهنده راه اولیای خداوند است. خداوند در قرآن می فرماید: «و به ابراهیم و اسماعیل فرمان دادیم که خانه مرا برای طواف کنندگان و معتکف شوندهان و نمازگزاران که رکوع و سجود می کنند، پاک کنید».^۲ این آیه به خوبی نشان می دهد که جایگاه خادمان مسجد تا چه اندازه والا است. خادمان مسجد حلقه وصل مساجد، امام جماعت و مأمومین هستند، حضور آنان، رفتار و کردار و گفتار آنان می تواند موجب افزایش رغبت مردم به مسجد شود؛ پس باید به فکر ارتقای منزلت و هویت خدام بود، جایگاه آنان را شناخت، برای حل مشکلاتشان تلاش کرد و از سویی احترام لازم آنان را که مخلصانه وارد این عرصه شده اند، حفظ کرد. اگر هیئت امنا در زمینه ای به خادم مسجد انتقادی داشت، باید با توجه به شأن او در نهایت خوش رویی، خونسردی، محبت و ادب نظر خود را با خادم در میان بگذارد. هیئت امنای مسجد، باید اهمیت این وظیفه خطیر را به خادم مسجد یادآوری کند و سپس در محیطی دوستانه، با زبانی نرم با او گفتگو کنند تا خدمت به مسجدی ها به بهترین شکل ممکن انجام گیرد.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

اگر جایگاه

خانه های خداداد

جامعه اسلامی

تبیین و ارزش

خدمت در مساجد

بر همگان مشخص

شود، افراد

بسیاری داوطلب

فعالیت در مساجد

می شوند

سخن پایانی

البته باید به این نکته توجه کرد که هیئت امنای مسجد، خود نیز جزو خادمان مسجد به حساب می آیند و بدون شک به خاطر تلاش های بی وقفه خود مورد پاداش الهی هستند. آنان که از جسم و فکر و وقت خود برای آبادانی و پویایی مساجد هزینه می کنند، هر گامشان در درگاه الهی جزای مخصوص دارد و حفظ احترام و شخصیتشان بر همگان لازم است ♦

پی نوشت ها:

۱. شیخ حر عاملی، کلیات حدیث قدسی: ترجمه الجواهر

السنیة فی الأحادیث القدسیة، ص ۲۹۸.

۲. «وَعَهْدَنَا إِلَىٰ إِسْمَاعِيلَ وَأَن طَهَّرَا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ

وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ». بقره: ۱۲۵.

۳. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۳۷۴.

بعضی نوجوانان در کفشداری مشغول می شوند، بعضی از جوان ها در آبدار خانه یا آشپز خانه مسجد، یا بعضی از بانوان در قسمت زنانه. همه این افراد، به واسطه نیتی که دارند و عملی که انجام می دهند، شایسته احترام اند. آبادانی مساجد که در قرآن کریم به آن پرداخته شده است، شامل حضور در مسجد، نظافت مسجد، خدمت به نمازگزاران، دعوت مردم به مسجد، اذان گفتن، مرمت کردن و... می شود. یعنی هر کس به هر طریقی موجب آبادی مسجد شود، مشمول این آیه شریفه و جزو هدایت یافتگان است. اگر بعضی افراد، در اوقاتی خاص در مسجد حاضر می شوند و آستین همت بالا می زنند، باید مورد توجه، حمایت و احترام هیئت امنا باشند.

خدمت در مسجد،
کار انبیای الهی
بوده و آن کس
که امروز لباس
خادمی به تن
کرده، به نحوی
ادامه دهنده راه
اولیای خداوند
است

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

زیارت با معرفت

نقش امام هادی (علیه السلام) در عبور از زیارت سطحی

هادی پیر محمدی

هستند، اما مردم از ارتباط با آنها گریزان اند؛^۲ چرا که در این حکومت، هرگونه ارتباط با شیعیان، گناهی است که کمترین حد آن مصادره اموال و عزل از مناصب حکومتی است. خبرهای خوبی از مدینه به گوش متوکل نمی‌رسد و شیعیان زیارت‌ها و تجمعات خود را گسترش داده‌اند. خشم و ترس سراسر وجود خلیفه وقت را فرا گرفته است. همین اتفاقات باعث می‌شود که دستور دهد لشکری امام هادی (علیه السلام) را به شهر سامرا بیاورد و بدون استقبال از او، امام را در محله گدایان جای داده و شدیدترین تدابیر را در جهت حصر امام برگزیند. از سوی دیگر دستور تخریب قبر حسین بن علی (علیه السلام) را صادر می‌کند تا از تجمع شیعیان در آنجا جلوگیری کرده و به خیال خام و شیطانی خود، با حصر امام و فشار بر شیعیان، میخ حکومتش را محکم نماید.^۳

متوکل که می‌دانست جایگاه امامت و معارف ناب شیعه، سلاح بی‌بدیل این امت همیشه پیروز است، فرقه‌ها و گروه‌های مخالف با تشیع را به

امام هادی (علیه السلام) همچون دیگر پیشوایان معصوم، به وصفی شناخته شده که تمایزبخش اوست. بی‌گمان این توصیف‌ها به باور شیعه از جانب خداوند و پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده و نمی‌تواند از سر ذوق و بی‌منطق باشد. اگر چه امام دهم، القاب بسیاری دارد؛ اما به «هادی» شهرت یافته و این به معنای آن است که به هدایت‌گری شناخته‌تر از دیگر پیشوایان بوده است. سؤالی که پیش می‌آید، این است که این هدایت چه بوده و چگونه و در چه فضایی رقم خورده که تا این اندازه اهمیت یافته است؟ در نوشتار پیش‌رو ضمن ترسیم گوشه‌ای از فضای حاکم بر جامعه روزگار امام دهم، به دنبال یافتن پاسخ این سؤالات هستیم.

عصر حیات امام هادی (علیه السلام) دورانی است که حاکم جامعه فردی ناصبی بود و بغض و کینه‌اش نسبت به علی بن ابی طالب (علیه السلام) و فرزندان و پیروان او چون ابر سیاهی بر فضای جامعه سایه انداخته بود.^۱ شیعیان با وجود آنکه در اخلاق و تقوا زبازند

امام هادی (علیه السلام)
با انشای زیارت
جامعه کبیره و
زیارت غدیریّه،
به دفاع از اصل
امامت همه ائمه
و خاصه حضرت
علی (علیه السلام) برخاست

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

عرصه پیکار آورد و صف‌آرایی اعتقادی شدیدی علیه گفتمان شیعه امامیه به راه انداخت. از حمایت معتزلی‌ها گرفته تا میدان دادن به فرقه‌های منحرف شیعی، مانند زیدیه و واقفیه تا رونق دادن به جریان غلو و صوفیه.^۴ در چنین فضایی شیعیان مظلوم، از دیدار و ارتباط مستقیم با امام خود محروم‌اند و ارتباطشان خلاصه می‌شود در اخبار و مکتوباتی که تحت تدابیر شدید امنیتی از جانب وکیلان امام به دستشان می‌رسد.^۵

آنچه از رویدادهای نقل شده به ذهن خطور می‌کند، آن است که هدایت در چنین فضایی، چیزی در حد غیرممکن است. اما با این همه، امام هادی (علیه السلام) هدایت عظیمی را رقم می‌زند و تمام نقشه‌های شوم دشمنان را نقش بر آب می‌کند. آن حضرت روش‌های متعددی در جهت هدایت امت خود برمی‌گزیند که در این میان راهبردی به نام «زیارت‌نامه» تأثیر و نفوذ بسزایی به خود

اختصاص داده است. همان‌طور

که اشاره شد، در این دوره

حضور شیعیان در

بارگاه ائمه (علیهم السلام)

و فرهنگ

زیارت، به یک روال تبدیل شده و تجمع گسترده و منظم شیعیان در این مکان‌ها چشمگیر بوده است. شیعیان ارزش این نحوه اتصال معنوی با اهل بیت (علیهم السلام) را به خوبی دریافته بودند و خود را ملزم و متعهد به انجام آن می‌دانستند. امام هادی (علیه السلام) برای نخستین بار از این ظرفیت ناب و اثرگذار در جهت طرح معارف ناب امامت، به صورت مفصل و عمیق بهره برد. امام در این راستا با انشای زیاراتی همچون «زیارت جامعه کبیره» و «زیارت غدیریه» محتوایی بی‌نظیر و راهگشا را در اختیار شیعیان قرار می‌دهد. محتوایی غنی که بایک عمل مقدس و شایع به نام زیارت همراه شده است تا مخاطبان بارها آن را بخوانند، بفهمند، بدان اقرار

کنند و برای همیشه نشر دهند.

موضوع اصلی درون مایه این زیارات، مسئله امامت است؛ مسئله‌ای که در یک قرن اخیر حتی برخی شیعیان برجسته نیز در تشخیص و معرفت آن، به بیراهه رفته و به تفرقه میان شیعیان دامن زده اند. افزون بر این طی این سال‌ها همواره باور امامیه نسبت به امام و ویژگی‌های او، مورد تهاجم شدید مخالفان بوده است؛^۶ تهاجمی که با انکار فضائل و غصب خلافت بلافصل امیرمؤمنان علی (علیه السلام) شروع شد و تا عصر امام هادی (علیه السلام) همچنان به طور گسترده در قلم و گفتار بسیاری از به ظاهر عالمان و دانشمندان در حال رواج بوده است؛ افرادی به ظاهر عالم که علی (علیه السلام) را با دیگرانی مقایسه کرده و مرتبه، شأن و فضیلت او را پایین تر از آنها اعلام می‌کنند؛ عالمانی که ادعای باطل آنها مبنی بر فهم و تعبد به قرآن و احادیث نبوی گوش عالم را کر کرده است. در چنین وضعیتی امام هادی (علیه السلام) انشای زیارت جامعه کبیره و زیارت غدیریه، به دفاع از اصل امامت همه ائمه و خاصه حضرت علی (علیه السلام) برخاست. ایشان در زیارت غدیریه با استناد مستقیم و غیرمستقیم به ۷۸ آیه از قرآن کریم و ۱۸ حدیث نبوی و برخی گزاره‌های مستند و مسلم تاریخی، بیش از ۲۲۰ فضیلت از فضائل امیرالمومنین (علیه السلام) را خاطرنشان نموده و در نهایت خلافت بلافصل، ولایت به حق و امامت علی بن ابی طالب (علیه السلام) را اثبات کرده است.

زیارت جامعه کبیره نیز قدمی در معرفی جایگاه و شأن امامت همه ائمه است؛ زیارتی که به حق جامع است و در عین حال

درون مایه محوری آن را موضوع امام شناسی شکل می‌دهد. در یک دسته‌بندی کلی می‌توان مضامین امام شناسی این زیارت‌نامه را بدین گونه ارائه کرد:^۷

- امامان مظهر کامل اسماء و صفات الهی اند.
- ائمه دنباله‌رو، هماهنگ و همتراز قرآن اند.
- بیان اوصاف و کمالاتی که خداوند به امام بخشیده است.

- بیان صفات موهبتی اخلاقی امام.
- تبیین شئون مختلف ائمه.

در نهایت باید شهادت داد که امام علی بن محمد (علیه السلام) به حق، هادی بشریت است و گستره این هدایت نه تنها عصر خود، بلکه دوران غیبت تا به امروز و آینده را در بر گرفته است.♦

پی‌نوشت‌ها:

۱. تذکره الخواص (از منابع اهل سنت)، ص ۳۲۲؛ ر.ک: تجارب الامم، ج ۴، ص ۱۲۰.
۲. ابوالفرج اصفهانی، مقاتل الطالبین، ص ۳۹۹.
۳. طبری، تاریخ طبری، ج ۵، ص ۳۱۲.
۴. ر.ک: توحیدی‌نیا، روح الله، «سازواری قالب و مفاد زیارت جامعه کبیره و نیاز معرفتی امامیه در عصر امام هادی»، فصل‌نامه تاریخ اسلام، سال ۱۸، شماره ۷۱، پاییز ۱۳۹۶.
۵. ر.ک: کشی، رجال کشی، ص ۴۲۰؛ طوسی، الغیبه، ج ۲، ص ۴۹۹.
۶. ر.ک: ربلی، کشف الغمه، ج ۲، ص ۸۷۴.
۷. ر.ک: نجفی، نفیسه، «نگرش موضوعی بر زیارت جامعه کبیره»، فصل‌نامه سفینه، سال هفتم، شماره ۲۶، بهار ۱۳۸۹.

پیش‌شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

اگرچه امام دهم،
القاب بسیاری
دارد؛ اما به
«هادی» شهرت
یافته و این به
معنای آن است
که به هدایت‌گری
شناخته‌تر از دیگر
پیشوایان بوده
است

مسجد

پایگاه تربیت اسلامی

آنچه از تربیت در مسجد میسر است

هادی نقوی

دختران و پسران
جامعه کنونی
باشناخت
نمونه‌های عینی
تربیت شده و لمس
نیکویی‌های الهی
و انسانی ایشان،
راحت‌تر و سریع‌تر
در خط صراط
مستقیم قدم
می‌گذارند

بنابراین نگاه به مسجد باید نگاه چندبُعدی باشد. یکی از ابعادی که در استفاده از ظرفیت مسجد باید به آن توجه شود، تربیت در بستر مسجد است. تربیت، زمینه‌سازی برای رشد و تعالی استعدادها و کسب کمالات است. از این رو تربیت با شکل دادن، تحمیل کردن، اجتماعی کردن، رام کردن، تغییر دادن و بار آوردن نسبتی ندارد؛^۲ چراکه تربیت، جهت‌دهی و زمینه‌سازی است و نتیجه‌گیری و ثمردهی آن منوط به شکوفایی درونی متربی است. نقش «اختیار و هنر انتخاب متربی» و «وراثت» در تعریف مذکور واضح است. باید توجه داشت که نمی‌توان انسان را با تمام ابعاد پیچیده روحی‌اش مانند یک گیاه یا حیوانی دست‌آموز فرض کرد!

مسجد، سجده‌گاه مسلمانان و پرستش‌خانه مؤمنان است؛ جایگاهی که آلودگی باطنی اهل شرک و کفر به آن راه ندارد. این نکته دقیق، این خانه توحید را برای امر تربیت در رتبه‌ای

مسجد یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های عبادی و اجتماعی در اسلام است که کارکردهای متعدد و مؤثری دارد. چنانچه بتوان نقش سازنده مسجد را به عرصه ظهور رساند، شاید بتوان ادعا کرد که بعد از خانواده، سالم‌ترین و اثرگذارترین ابزار تربیتی بر روی کودکان، نوجوانان و حتی بزرگسالان است؛ چنان‌که مقام معظم رهبری فرموده‌اند: «ملت ایران باید مساجد را مغتنم بشمارد و پایگاه معرفت و روشن‌بینی و روشن‌نگری و استقامت ملی به حساب آورند. اگر کسی خیال کند که در مسجد، فقط چند رکعت نماز می‌خوانند و بیرون می‌آیند و این چه تأثیری دارد، خطاست. این‌طور نیست. اولاً اگر همان چند رکعت نماز هم با چشم بصیرت نگاه شود، خود نماز که به زبان مُشْرَع مقدس نماز و اذان، خیر‌العمل و فلاح است، مایه برکات زیادی می‌شود. نماز، یک ملت را به قیام لله وادار می‌کند. نماز انسان‌ها را از فساد دور و به خلوص و فداکاری نزدیک می‌کند».^۱

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد پایگاه
انواع و اقسام
فعالیت‌های
اجتماعی است

را به دیگران بسپاریم.

برگزاری منبر و مجالس مذهبی در ایام ولادت و شهادت معصومین (علیهم‌السلام)، اجرای حلقه‌های صالحین، عرضه و اهدا و نمایش کتاب‌های مرتبط و اجرای مسابقه مجازی و غیرمجازی از آنها، معرفی سایت‌ها و کانال‌های مرتبط و میزبانی از هیئت‌های فعال جوانان، یاریگر ما در تربیت نسلی اهل بیتی خواهد بود. خوشا به سعادت خادمانی که تلاش و ذخیره‌ای مقدس در این زمینه دارند.

ب) معرفی مصادیق قابل دسترس

همچنین معرفی نمونه‌های محسوس می‌تواند دسترسی به این الگوها را باورپذیرتر کند. راز موفقیت و میل و گرایش شما به تحصیل ارزش‌های الهی و تهذیب نفس چیست؟ پاسخ فرزندانگان و فرهیختگان عرصه بندگی به این سؤال چیست؟ حداقل بخشی از ایشان با جذابیت معنوی و برخورد دلسوزانه یک عالم، مجاهد، قاری، یک مسجدی خوش‌برخورد، معلم و پزشک یا کاسبی مؤمن و منصف و فردی باتقوا این راه را انتخاب و تحصیل فضیلت را آغاز کرده‌اند. دختران و پسران جامعه کنونی با شناخت نمونه‌های عینی تربیت‌شده و لمس نیکویی‌های الهی و انسانی ایشان، راحت‌تر و سریع‌تر در خط صراط مستقیم قدم می‌گذارند.

به‌روزترین، تأثیرگذارترین و جذاب‌ترین برنامه این روش، یادواره‌های شهدا و احیای فرهنگ

ممتاز قرار می‌دهد. خدای متعال مربی اول و «رب العالمین» است. این آفریدگار بزرگ و حکیم، ظرفیت مسجد را برای تربیت انسان با تمام ویژگی‌ها و ابعاد پیچیده روحی‌اش به بشر موهبت کرده است.

راهکارهای تربیتی در مساجد

تربیت در حوزه فردی

یکی از مسائلی که در تربیت در حوزه فردی می‌توان به آن پرداخت، الگوپذیری و معرفی الگوهای شخصیتی کامل است. قرآن کریم، پیامبر اعظم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) را به‌عنوان اسوه معرفی می‌کند. همچنین کتاب وحی، اصحاب ابراهیم خلیل و همسر فرعون^۵ را نمونه و ضرب‌المثل خداجویی و خوش‌خویی برمی‌شمارد. پیداست که معصومین (علیهم‌السلام)، سرآمد و سرمشق فضیلت و تربیت هستند؛ اما علما، شهدا و بندگان صالح در رتبه نازل‌تر و محسوس‌تر پیش‌روی نسل جوان مسجدی قرار دارند. با توجه به آنچه گفته شد، متصدیان امور باید در دو عرصه ذیل فعالیت مخلصانه‌ای داشته باشند:

الف) معرفی مکتب اهل بیت

امام رضا (علیه‌السلام) فرمود: «اگر مردم زیبایی‌های کلام ما را بدانند، قطعاً از ما پیروی می‌کنند»^۶. مشخص است که برای دانستن کلام ایشان باید سراغ علما رفت. هرگز نباید با خدعه‌های شیطانی و بهانه‌های واهی جایگاه علمای مسجد

جهاد و شهادت در مسجد است. رهبر
معظم انقلاب می‌فرماید: «گاهی
بعضی‌ها پیش ما شکایت می‌کنند که
ما الگوبه جوان‌هایمان نشان نمی‌دهیم؛
خب، این هزاران الگو؛ سه هزار الگو در
این استان، ۱۸۰۰ الگو در این استان
و هزاران الگو در استان‌های گوناگون.
شهادت را برجسته کنید؛ سیمای منور
این‌ها را درست در مقابل چشم جوان‌ها
نگه دارید».^۷

واگذاری امکانات و نظارت متولیان
امور مسجدها به همراه برنامه‌ریزی
و اجرای این مراسم از سوی جوانان
و نوجوانان، اثر شگرفی در تقویت
ایمان و تربیت جهادی نسل
نو به ارمغان دارد. این روش،
متربیان را تا درجه شهامت
در مقابل استکبار و مقام
عظیم شهادت پیش
می‌برد. شهید حججی
نمونه این روش و
محصول ارادت به
شهید کاظمی
و فرهنگ

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

تربیت باشکری
دادن، تحمیل
کردن، اجتماعی
کردن، رام کردن،
تغییر دادن و بار
آوردن نسبتی
ندارد

زمینه ساز پیشرفت های عالی و متعالی در عرصه جامعه شود. علاوه بر این استفاده از همین امکان در زمان ها و مکان های مختلف می تواند در رفع مشکلات محل و جامعه مؤثر باشد. برای نمونه در همین ایام که جامعه درگیر بیماری کرونا است، مساجد به واسطه مؤمنان انقلابی و خیرین، و با رهنمون های امام جماعات و امنای فعال، توانسته است باری از دوش مردم محل و همسایگان مساجد بردارد و مرهمی گرچه ناچیز بر زخم های آنها باشد. در دیگر مسائل و مشکلات اقتصادی، فرهنگی و ... نیز مسجد می تواند اثرگذار باشد♦

پی نوشت ها:

۱. سخنرانی در دیدار با جمعی از روحانیون، ائمه جماعات و وعظ نقاط مختلف کشور در آستانه ماه مبارک رمضان؛ ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.
۲. عبدالعظیم کریمی، تربیت چه چیز نیست.
۳. احزاب: ۲۱.
۴. ممتحنه: ۴.
۵. تحریم: ۱۱.
۶. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲، ص ۳۰.
۷. بیانات در دیدار با اعضای ستادهای برگزاری کنگره شهدای استان های کهگیلویه و بویر احمد و خراسان شمالی: ۱۳۹۵.
۸. ر.ک: کتاب «سر بلند».
۹. بیانات در دیدار با ائمه جماعات مساجد استان تهران؛ ۱۳۹۵/۰۵/۳۱.

مجاهدت بود؛^۸ شهیدی که تاج عزت هر ایرانی و افتخار جوانان شد.

البته نکته ای مهم در این برنامه ها نباید مغفول بماند؛ ما باید اسوه در قید حیات و الگوی مناسب را در چارچوب موفقیت و فرزاندگی اش معرفی کنیم؛ چراکه معمولاً عالمان، مربیان محترم و افراد موفق، خود را انسان کامل نمی پندارند. علاوه بر اینکه عاقبت کار انسان امری پوشیده است؛ به قول حافظ شیرازی: «حکم مستوری و مستی همه بر عاقبت است».

۲ تربیت در عرصه اجتماعی

«مسجد پایگاه انواع و اقسام فعالیت های اجتماعی است؛ یعنی وقتی ما مردم را گرد این محور جمع کردیم، از آنها چه می خواهیم؟ یکی از چیزهایی که می خواهیم این است که به فعالیت های اجتماعی بپردازند. در جامعه اسلامی همه آحاد وظیفه دارند، مسئولیت دارند، باید کار انجام بدهند؛ کار برای پیشرفت جامعه، کار برای امت. بنابراین اینجا محل پمپاژ فکرها و پراکندن وظایف مختلف و کشاندن مردم به کارهای گوناگون است. مسجد برای انجام فعالیت های اجتماعی و پایگاه فعالیت های اجتماعی است».^۹

علاوه بر الگوسازی در عرصه فردی و تربیت فردی، مساجد می توانند بستر تربیت آحاد مردم در عرصه های اجتماعی شوند. وجود افراد مؤمن و مدیران مسجدی و انقلابی در مساجد می تواند

فرصت‌سازی در بستری امن

در ایام کرونا مسئله مهمی که به آن توجه شد، این بود که مسجد فقط محل خواندن نماز جماعت نیست. در ایامی که ستاد ملی مبارزه با کرونا اعلام می‌کرد که نماز جماعت باید تعطیل باشد، حسب الامر رهبری عزیز، نماز جماعت تعطیل شد؛ ولی برنامه‌های فرهنگی مسجد به صورت غیرحضورى ادامه یافت. در گفتگوی پیشرو از حجت‌الاسلام حسینی در خصوص اقدامات مسجدشان در ایام کرونا پرسیده‌ایم.

در طول ایام کرونا چه راهبردی اتخاذ

کردید؟ آیا مراسم‌ها و نمازهای جماعت

تعطیل شد یا خیر؟

نماز جماعت تعطیل است، ولی مسجد خیر. اقدامات فرهنگی ما به صورت مجازی ادامه یافته مگر مراسمی که امکان برگزاری آن به صورت غیرحضورى وجود نداشت. برای مثال در عید غدیر ایستگاه صلواتی در مقابل مسجد داشتیم؛ البته نه برای پذیرایی، بلکه پخش موارد و مسائل مربوط

مدیریت

مجتبى علیخان

اهمیت فضای مجازی و لزوم حضور در آن

صفحه ۲۴

مرتضی انقانی

تشکیلات مسجدی، حیات بخش جامعه اسلامی

صفحه ۲۷

هادی عجمی

اینجا جایی برای خود نیست

صفحه ۳۵

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

گفتگو با حجت الاسلام سید علیرضا حسینی عضو هیئت امنای مسجد پیامبر اعظم شهرک شهید بهشتی

به کوشش: هادی رمضانپور

خود مسجد به چه شیوه‌هایی با مسئله
کرونا برخورد کرده است؛ از بهداشت و

ضد عفونی گرفته تا جلوگیری از شیوع کرونا؟

همان طوری که عرض کردم، نماز جماعت تعطیل بود، ولی کارهای فرهنگی و نماز تعطیل نبود؛ یعنی هر سه وعده نماز (صبح، ظهر و شب) در مسجد باز می شد برای اینکه دوستان بتوانند نماز بخوانند. به همین جهت هم بحث ضد عفونی محل‌هایی که پررفت و آمد است و دست بیشتر با

به حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام) در قالب بروشورها و اشکال شابلون مانند که دوستان بسیجی و مسجدی ما طراحی کرده بودند. طرح‌های دیگری نیز بود که به بزرگوارانی تقدیم می کردیم که از مقابل مسجد رد می شدند، یا اینکه از سخنرانی امام جماعت محترم مسجد فیلم برداری می شد و در شبکه‌های مجازی برای افرادی که مخاطب مسجد بودند، بارگذاری می شد.

بیش از هشت
دوره در مسجد ما
کمک جمع آوری و
توزیع شده است

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

کرونا یک تهدید بود؛ ولی خدا را صد هزار مرتبه شکر که خیلی‌ها مثل مسجدی‌ها توانستند این تهدید را به فرصت تبدیل کنند

آنها بر خورد دارد، به طور مرتب توسط خدام عزیز انجام می‌شد. ضمن اینکه دوستان محترمی که قصد ورود به مسجد داشتند، حتماً باید با ماسک وارد می‌شدند. ضد عفونی کردن محوطه مسجد هم انجام می‌شد. در خصوص تهویه هوای مسجد نیز چون سقف حدوداً بالای یازده متر ارتفاع دارد، الحمدلله مشکل خاصی نداشتیم. باین حال سعی می‌کردیم مجموعه مسائلی را که ستاد محترم مبارزه با کرونا اعلام می‌کند، رعایت کنیم.

کمک‌های دولتی در چه حدی بوده؟ بقیه سازمان‌ها چطور؟

در مورد ضد عفونی کردن هیچ‌گونه کمکی از سازمان‌های دولتی نداشتیم؛ ولی در مورد طرح غربالگری، خودمان با شبکه بهداشت شمال تهران رابطه ایجاد کردیم. بنده به اتفاق برخی از دوستان هیئت‌امنا خدمتشان رسیدیم و عرض کردیم: اگر نیازی به کار یا مطلبی هست، ما می‌توانیم کمک‌حال شما باشیم. اتفاقاً استقبال صورت گرفت و حتی در حال حاضر که حدود چهار ماه از این طرح می‌گذرد، هنوز هم این رابطه بین ما و شبکه بهداشت شمال تهران وجود دارد و افرادی که در زمینه شناسایی کرونا یا موارد دیگر نیازمند باشند، به آنها معرفی می‌کنیم. خدا را شکر این رابطه، رابطه بسیار خوبی است و اتفاقاً با ما بسیار همکاری داشتند؛ ولی به لحاظ مادی و مالی خیر.

نقش مردم در کمک‌ها و نذورات و خیرات در بخش بهداشت مسجد چگونه بود؟

فکر می‌کنم در این زمینه مردم نقش اساسی را

داشتند. مسجد ما در شهرک هست، ولی محدود به شهرک نشدیم و سعی کردیم از همه‌جا کمک بگیریم. قبل از کرونا کمک‌هایی در زمینه اوراق، تأمین جهیزیه و سایر مسائل به نیازمندان انجام می‌شد که پس از کرونا چند برابر شد. بالغ بر ۳۵۰ میلیون تومان خیرین و مردم محترم کمک کردند و حدود ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون تومان خود مسجد بر روی این مبلغ گذاشت. حسب فرمایش حضرت آقا مبنی بر کمک‌های مؤمنانه، بالای هشت دوره در مسجد ما کمک جمع‌آوری و توزیع شده است. غالب کمک‌های ما هم از طریق مردم صورت پذیرفته است.

هیئت‌امنا ی مسجد چه برنامه‌های ویژه‌ای

برای کنترل این بیماری در محل اتخاذ

کردند؟ آیا جلسه‌ای هم تشکیل شد؟ خروجی این

جلسات چه بود؟

ابتدای امر و بعد از اینکه کرونا در شهرک هم وارد شد، ستادی تشکیل دادیم به نام ستاد مقابله با کرونای مسجد پیامبر اعظم شهرک بهشتی. افراد این ستاد، تخصص پزشکی داشتند. کار اولی که در این ستاد به تصویب رسید و انجام شد، تشکیل یک پایگاه ۴۰۳۰ یعنی پایگاه دورپزشکی در مسجد بود؛ این پایگاه حدود یک ماه است که در مسجد تشکیل شده است؛ با هماهنگی وزیر نظر ۴۰۳۰. افرادی که دچار این بیماری می‌شوند یا مشکوک به این بیماری هستند، به صورت دورپزشکی از اینجا با متخصص ارتباط می‌گیریم و مشکلشان را به صورت رایگان برطرف می‌کنیم تا دیگر نیازی به مراجعه حضوری به پزشک نداشته باشند. بحث دیگر ضد عفونی‌های مکرری بود که از ابتدای امر

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد فقط محل

برگزاری نماز

نیست و در این

یازده ماه این را

مشاهده کردیم

تا خدای نکرده از سالمندان عزیز کسی آسیبی نبیند.

اگر حرف پایانی دارید، بفرمایید.

همان طور که در ابتدا عرض کردم، کرونا یک تهدید بود؛ ولی خدا را صد هزار مرتبه شکر که خیلی ها مثل مسجدی ها توانستند این تهدید را به فرصت تبدیل کنند. چون حضرت آقا فرمودند که هر چه ستاد مبارزه با کرونا دستور داده باید اطاعت کنیم، ۴۸ ساعت قبل از شروع مراسم محرم، فضای مسجد برای برگزاری مراسم سوگواری و عزای سیدالشهدا (علیه السلام) آماده شده بود. وقتی ستاد اعلام کرد که کلاً نباید مراسم در زیر سقف برگزار شود، به فاصله ۴۸ ساعت تا شب اول محرم، حیاط و محوطه مسجد را جهت حضور مردم عزیز آماده کردیم.

نکته قابل توجه اینکه وقتی به خارج مسجد منتقل شدیم، متوجه شدیم پتانسیل های زیادی در حیاط مسجد داریم که می شود از آن استفاده کرد. مردم نیز بیشتر از سال های گذشته که در داخل مسجد شرکت می کردند، در حیاط مسجد آمدند و شرکت کردند و از برکات مراسم عزای سیدالشهدا (علیه السلام) بهره بردند. به نظر می رسد این تهدید ظرفیت استفاده را دارد و می شود به فرصت تبدیلش کرد. خدا را صد هزار مرتبه شکر که این مسجد توانست این کار را انجام دهد و به عرصه کمک به مردم وارد شود. ما باید این نکته را توجه داشته باشیم که مسجد فقط محل برگزاری نماز نیست و در این یازده ماه این را مشاهده کردیم. می شود کارهایی انجام داد و به شیوه اوایل انقلاب برگشت و به مسجد فقط به دید محلی برای خواندن نماز جماعت نگاه نکرد ♦

و با همکاری بسیجیان عزیز شروع شد و در حال حاضر هم ادامه دارد. بیش از ۱۵ مرتبه در این چند وقت ضد عفونی داشتیم. الحمدلله خروجی ها هم خروجی های بسیار خوبی بوده است. در آخرین جلسه هم بحث غربالگری شهید سلیمانی عزیز را آسیب شناسی کردیم و در حال حاضر برای رفع نواقص این کار در تلاش هستیم.

آیا جلسات توجیهی و آموزشی برای اهل

محل جهت پیشگیری از ابتلا به این

بیماری برگزار شده است؟

جلسات توجیهی آموزشی با توجه به مشکلاتی که وجود داشت، به صورت حضوری امکان پذیر نبود؛ اما چند کار انجام دادیم؛ اولین کار، تبلیغات محیطی بود. چون مسجد در شهرک و مرکز عبور و مرور مردم بود، تبلیغات محیطی تأثیر بسیاری گذاشت. نکات بهداشتی و مراقبتی را با طرح هایی تأثیرگذار در بنر چاپ و در اطراف مسجد برای بازدید عموم مردم نصب کردیم. دومین کار این بود که هم در شبکه مجازی و هم از طریق پیامک با مردم عزیز و نمازگزاران در ارتباط بودیم و موارد بهداشتی و مراقبتی را از طریق پیامک انبوه برای مخاطبانمان در شهرک ارسال می کردیم.

در سازمان دهی و آموزش داوطلب های

مردمی برای پاک سازی محل چه

برنامه هایی داشتید؟

ما از طریق پیامک و تماس تلفنی با دوستانمان در ارتباط بودیم و از آنها استمداد می طلبیدیم. البته شرایط سنی و بدنی افراد هم برای ما حائز اهمیت بود

اقدامات برای مساجد بهداشت

جهت مدیریت و مقابله

با تاکید بر پیشگیری

نیروهای داوطلب

پرستار

بهیار

پزشکان

#مسجدتقوا

مرکز رسیدگی
عملیات محله

مشارکت در امر
غیرالگري

استقرار پایگاه ها و
ایستگاه های سلامت
در مساجد

تسهیل قرنطینه
(ارائه دستورالعمل درمان،
توصیه های بهداشتی و
حمایت از خانواده)

ایجاد اکیپ راهنمایان
سلامت و بهداشت
برای بازدید و سرکشی از
اصناف و اماکن محله و
ارشاد مردم برای رعایت
دستورالعمل ها

جمع آوری وجوه از خیرین
جهت خرید کپسول
اکسیژن و ارائه امانی آن به
افراد مبتلا

ارائه خدمات مشاوره
تلفنی به مبتلایان و آسیب
دیدگان

استقرار نیروهای داوطلب
در پمپ های بنزین جهت
انجام عملیات سوخت زنی

تامین اقلام مورد نیاز
بیمارستان ها و درمانگاه ها

آب معدنی

میوه تازه

سوپ و غذاهای مورد نیاز بیماران

دستگاه های تصفیه آب

کپسول اکسیژن

پیشنهادی جد در محور و سلامت

به با آسیب های کرونا

آموزش و مراقبت

جمعیت هلال احمر

اران

ران

ازنشسته

توزیع و عرضه گیاهان
دارویی با هدف تقویت
سیستم ایمنی بدن

آموزش مسائل مربوط به
تقویت سیستم
ایمنی بدن

ضد عفونی اماکن
و محل های پر تردد

توزیع ماسک و
محلول های ضد عفونی
کننده

ضد عفونی روزانه اماکن
مشای آپارتمان ها

استقرار چادرهای
امداد رسانی جهت ارائه
مشاوره و انجام خدمات
پرستاری در مساجد
با همراهی

شناسایی خانواده های
مبتلی و حمایت مادی و
معنوی از آنها با اقداماتی

تشویق کسبه محل جهت
امکان خرید اینترنتی،
تلفنی و ارسال خریده ها و
موارد مورد نیاز بصورت
پیک به درب منازل

پخت روزانه غذاهای مقوی و تحویل به خانواده ها

ارائه آب میوه، کمپوت و میوه تازه

تهیه و توزیع داروهای مورد نیاز

ارائه انواع دمنوش های مقوی و ...

احوال پرسی تلفنی و رصد روزانه وضعیت مبتلایان

بل نیست

ی به امور مساجد
محل محور مسجد پایه

هوای آلوده‌ای که در کمپین مان است!

اهمیت فضای مجازی و لزوم حضور در آن

مجتبی علیخانی

توجه به موضوع فضای مجازی

«ما هم اهمیت فضای مجازی را و اینکه بخشی از زندگی مردم شده است، قبول داریم، اما بحث ما در مورد فضای مجازی این است که این عرصه از خارج مدیریت و هدایت می‌شود و ما نمی‌توانیم مردم را بی‌پناه رها کنیم» (سخنرانی رهبر انقلاب در ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت؛ ۱۳۹۹/۰۶/۰۲)

اهمیت فضای مجازی از جمله مسائلی است که مقام معظم رهبری در سال‌های اخیر به‌شدت بر آن تأکید داشته و از جنبه‌های مختلف این موضوع را مورد بررسی قرار داده‌اند. در اصل اهمیت توجه به فضای مجازی و تأثیرگذاری آن بر زندگی مردم کسی تردید ندارد. آنچه مسلم است، استفاده و سامان‌دهی آن از طریق اراده دولت‌ها

و عزم ملی برای هدایت و استفاده بهینه از این فضا است؛ فضایی که فضای کسب و کار بسیاری از مردم کوچه و بازار جامعه ایرانی نیز شده است؛ چنان‌که ایشان در سخنان نوروزی خود فرمودند: «امروز قوت در فضای مجازی حیاتی است؛ امروز فضای مجازی حاکم بر زندگی انسان‌هاست در همه دنیا؛ و یک عده‌ای همه کارهایشان را از طریق فضای مجازی پیش می‌برند؛ قوت در این [زمینه] حیاتی است» (سخنرانی نوروزی؛ ۱۳۹۹/۱۰/۳). تأکید معظم له بر قوت در این زمینه نیز جای تأمل دارد. از رودخانه خروشان نباید ترسید، به شرطی که با عقل و منطق با آن برخورد کرد. باید با قوت و قدرت از این فضا استفاده کرد و در عین حال آسیب‌های آن را نیز به حداقل و حتی به صفر رساند.

فضای مجازی
بستری است
که اگر در آن
خوب نقش ایفا
کنیم، می‌توانیم
برای ساماندهی
نیروهای مردم در
عرصه‌های مختلف
مسجد و محله و
منطقه گام برداریم

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

بحث مادر مورد فضای مجازی این است که این عرصه از خارج مدیریت و هدایت می شود و مانمی توانیم مردم را بی پناه رها کنیم

ایجاد شبکه ملی اطلاعات

یکی از راهکارهایی که در استفاده بهینه از این فضا از طرف رهبر فرزانه انقلاب مطرح شده، ایجاد شبکه ملی اطلاعات است که علاوه بر مدیریت این فضا از داخل، بستری امن تر برای مردم نیز فراهم خواهد شد. چنانچه این مسئله مغفول مورد توجه قرار گیرد و به صورت اجرایی نیز عملیاتی شود،

می توان امید داشت

مسجد و فضای مجازی

هیئت امنای مسجد به عنوان فرماندهان نیروهای مردمی، می توانند بهترین کمک را در عرصه خطدهی و جهت دهی فکری در نیروسازی نوجوانان و جوانان برای به دست گرفتن این مرز ناامن فضای مجازی کند؛ از جنبه های اشتغال زایی، تبلیغ و تبیین مباحث دینی تا گسترش و عمق بخشی به مباحث اعتقادی و خانوادگی.

فضای مجازی بستری است که اگر در آن خوب نقش ایفا کنیم، می توانیم برای ساماندهی نیروهای مردم در عرصه های مختلف مسجد و محله و منطقه گام برداریم و حتی فراتر از این عرصه ها پیش برویم.

بخواییم یا نخواهیم در این فضا و هوای

امروز قوت در
فضای مجازی
حیاتی است؛ امروز
فضای مجازی
حاکم بر زندگی
انسان‌هاست در
همه دنیا

مجازی، همه در حال تنفس هستیم. اگر دیر بجنبیم، آلودگی به ریه‌های جامعه فرهنگی ما رسیده و تنفس را برایمان دشوار خواهد کرد. وقتی هوا آلوده شود، باید آن را تصفیه و مطبوع کرد تا دوباره امکان نفس کشیدن برایمان فراهم شود.

مبلغان و مروّجان دین و مسئولان مساجد در راه کشف حقایق مبارزه با دشمن، مقابله با این فضای به وجود آمده، نه امروزه، بلکه در هر دوره‌ای از عصر نزول قرآن تا هم‌اکنون حرف و سخنشان این است که قرآن عزیز می‌فرماید: «پیامبران) پیشین کسانی بودند که تبلیغ رسالت‌های الهی می‌کردند و (تنها) از او می‌ترسیدند، و از هیچ کس جز خدا بیم نداشتند، و همین بس که خداوند حسابگر (و پاداش‌دهنده اعمال آنها) است».^۱

مأموریت بچه‌مسجدی‌ها، ایجاب می‌کند که همه به میدان بیاییم و با تمام سختی و مشقتی که دارد، قدمی برای مقابله با این ناامنی برداریم و برای پاک‌سازی این فضا با تمام قوت و به اندازه تکلیف و ظرفیت‌هایمان، با هدف حفظ ارزش‌های دینی و مذهبی و ملی خودمان حرکتی بکنیم. باورمان این است که در این عرصه اگر خوب گام برداریم و یاد خدایمان را زیاد داشته باشیم و صبح و شام تسبیح حضرت حق بگوییم، مزد و اجرمان را با توجه به وعده قرآن کریم دریافت می‌کنیم: «او کسی است که بر شما درود و رحمت می‌فرستد، و فرشتگان او (نیز) برای شما تقاضای رحمت می‌کنند تا شما را از ظلمات

(جهل و شرک گناه) به سوی نور (ایمان و علم و تقوا) رهنمون گردد. او نسبت به مؤمنان همواره مهربان بوده است».^۲

استفاده از ابزارهای ایرانی

البته این نکته نیز مغفول نماند که در شرایطی که شبکه ملی اطلاعات و یکپارچه داخلی در دست نیست، نباید استفاده از نرم‌افزارهای خارجی را با نرم‌افزارهای ایرانی که انصافاً قابلیت‌های قابل قبولی نیز دارند، جایگزین کرد. توسعه نرم‌افزارهای ایرانی در گرو استفاده و تعداد کاربران آنهاست. چنانچه از نرم‌افزارهای ایرانی و در تعداد کاربرهای بالا استفاده شود، شرکت‌های سازنده مجبور به توسعه آنها خواهند بود و این رابطه دوطرفه قطعاً ادامه خواهد یافت؛ یعنی حمایت کاربر و ارتقای محصول. زمانی که از هوش و ذکاوت ایرانی صحبت به میان می‌آید، از همه برتر و بالاتر قلمداد می‌شود؛ ولی هنگامی که زمان استفاده از محصولات ایرانی می‌رسد که به دست دانشمندان داخلی درست شده، دست و پا می‌لرزد؛ و این تناقضی عجیب و رفتاری دوگانه است.

پی‌نوشت‌ها:

۱. «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا». احزاب: ۳۹.
۲. «هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا». همان: ۴۳.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

حل شدن فرد در جمع

تشکیلات مسجدی، حیات بخش جامعه اسلامی

به کوشش: مجتبی حاجیلو

شماره: شناخت جایگاه شخص در هر محیطی کمک شایانی به حرکت بهتر آن مجموعه می‌کند و نیز عامل رشد و پرورش زمینه‌های موجود در خود فرد می‌شود. مسجد به عنوان تجلی‌گاه فرهنگ اسلامی می‌تواند همانند یک نرم‌افزار در سخت‌افزارهای وجود اشخاص نفوذ کند و آنها را مطابق تعالیم و خواسته‌های خداوند تربیت نماید. در این مکان مقدس بهترین جلوه امامت و اخوت به عنوان جان تشکیلات اسلامی در روابط طولی و عرضی تعریف شده و به مرحله اجرا درمی‌آید. در گفت‌وگوی پیش‌رو با جناب آقای مرتضی ابقانی، فعال مسجدی، به نقش مسجد در ایجاد و گسترش روحیه تشکیلاتی در میان همه افراد جامعه پرداخته‌ایم.

معنای کار تشکیلاتی (با اشاره به تشکیلات

غیررسمی مسجد و نحوه تعامل ارکان آن

مانند امام جماعت و خادم و هیئت امناء و مؤذن و...

بایکدیگر) در مسجد چیست؟

تنها مؤلفه متفاوت کردن کار در مسجد همان مکان مسجد و آثار وابسته به این متغیر است؛ وگرنه کار کردن در مسجد با کار کردن در یک دانشگاه، مدرسه، مؤسسه و مرکز یا حتی خانه فرقی نمی‌کند و برجسته‌ترین و متفاوت‌ترین مؤلفه مسجد با سایر مکان‌هایی که نام بردم، «موضوع امامت» آن است. به نظر بنده تنها جایی که حق تشکیلاتی کار کردن

کار تشکیلاتی در مسجد چه لزومی دارد؟

اگر مفهوم درست کار تشکیلاتی را فهمیده باشیم، لزوم کار تشکیلاتی در مسجد به اندازه روشنائی خورشید بر همه کس واضح و مبرهن خواهد بود. هیچ برنامه‌ای در مسجد بدون رعایت کار تشکیلاتی مثمر نخواهد بود و میوه نخواهد داد و فقط یک گزارش غوغا سالارانه کم‌اثر است. البته هر کاری که نظم مشخص، هدف و راه معین، محتوای درست و ابزار و عوامل مناسب و آینده‌ای روشن برای مخاطبانش در نظر گرفته باشد، کار تشکیلاتی قلمداد می‌شود.

ادا می‌شود، مسجد است؛ چراکه ذیل یک امام جماعت که متصل به منبع وحی به روش فقاقت است، فعالیت می‌کند. نظم و ارتباط و اتصال و اخوت بین عوامل مجری به‌طور طبیعی وجود دارد، بی‌آنکه هیچ اهرم ضابطه یا فشاری روی عوامل مجری مسجد در کار باشد. تشکیلاتی کار کردن به‌نوعی سر جای خود قرار گرفتن هم معنی می‌شود. در مسجد امام و مأمومین به‌واسطه ضوابط داخلی مسجد سر جای خود قرار دارند. مؤذن و مکبر و خادم و نمازگزار و زائر و مجاور، هرکسی جایی دارد و رعایت

این جایگاه، تشکیلات درست را هم نتیجه می‌دهد. ناگفته نماند حیات یک تشکیلات وابسته به زیر نظر بودن آن است. غفلت از این مسئله گاهی تک‌روی‌ها و نافرمانی‌هایی ایجاد می‌کند که بر اثر آن، آنچه باید روی بدهد، اتفاق نمی‌افتد. تواضع و فروتنی عوامل مسجد نسبت به همدیگر، راهکار اصلی ماندگاری تشکیلات مسجد است. این رفتار، ناخواسته به سایر جوانان و نوجوانان مسجد منتقل می‌شود و زایش تشکیلات را هم در پی خواهد داشت.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

آیا به مسجد هم باید مانند یک سازمان

نگاه کرد و اعضا موظف به رعایت محدوده

مسئولیت خود هستند؟

مسجد با هر مکان دیگری (دانشگاه، مدرسه، سازمان، مؤسسه، مرکز و ...) فرق می‌کند. اگر هرکسی سر جای خود قرار گیرد و تا حدی که می‌تواند تلاش کند محدوده مسئولیت خود را رعایت نماید، کارها به خوبی پیش خواهد رفت. درواقع محدوده مسئولیت در مسجد، یعنی شناخت جایگاه و پیدا کردن جای خود در کارها؛ لذا اگر نقش‌ها

درست شناخته شوند، حدود و ثغور مسئولیت‌ها رعایت می‌شود. رعایت محدوده مسئولیت در مسجد بیش از هر جای دیگر اهمیت دارد؛ به‌طوری‌که عوامل مسجدی مدام باید این وظیفه و مسئولیت را به خود متذکر شوند و رعایت کنند. در مسجد امام، امام است و مأموم مأموم. همان‌طور که امام جماعت یا هیئت‌امنا می‌توانند با توجه به نقش خود مسجد را یک گام پیش ببرند، مأموم و خادم نیز با ظرفیت‌های خود چرخ‌های مسجد را در بُعد مادی و معنوی به حرکت درمی‌آورند.

راهبرد کار
تشکیلاتی که
«حل شدن فرد در
جمع است»، عین
پرورش روحیه
برادری و ایمانی
است

آیا پرورش روحیه برادری با تشکیلاتی کار کردن در تعارض است؟

شاید شما تشکیلاتی کار کردن را هم معنی با
چارت و سازمانی کار کردن در نظر گرفته‌اید که
این سؤال را مطرح می‌کنید؛ وگرنه راهبرد کار
تشکیلاتی که «حل شدن فرد در جمع است»،
عین پرورش روحیه برادری و ایمانی است؛ پس
نه تنها هیچ تعارضی ندارد، بلکه روحیه برادری، روح
حاکم بر راهبرد «حل شدن فرد در جمع است».
در کار تشکیلاتی افراد با تمام توان خود کنار هم
قرار می‌گیرند تا اثر بیشتری داشته باشند و این
جز با روحیه برادری و فروتنی نسبت به هم محقق
نمی‌شود. منیت و تکبر روی نقطه مقابل و معارض با
روحیه برادری و تشکیلاتی است.

ارتباط مساجد با یکدیگر باید چگونه باشد تا به انقلاب فرهنگی در محله و

شهر منجر شود؟

ارتباط سنتی در نظام کارکردی مساجد وجود
دارد که همان ارتباط هفتگی مصلایا (نماز جمعه)
و گردهم‌آیی سالانه حج است. اگر دقیق به شکل
و فرایند این ارتباط دقت کنیم و مطابق با آن
برنامه‌ریزی کنیم، قطعاً انقلاب فرهنگی در محله رخ
می‌دهد.

در نظام امام-مأمومی در حکومت اسلامی- که
مسجد نمونه مینیاتور (کوچک‌شده) جامعه مبتنی

بر آن نظام است- سفارش شده که همه مردم در
طول شبانه‌روز حداقل سه مرتبه برای ادای واجبی
به نام نماز به مسجد مراجعه کنند. امام جماعت،
موعظه و احکام و قوانین خداوند را به سمع و نظر
مردم برساند تا مردم با دانایی و آگاهی برای مدتی
که در این دنیا هستند زندگی کنند. از لحاظ مسائل
اجتماعی هزاران خیر و برکت به افراد حاضر در
این جماعت می‌رسد؛ مثلاً آرامش و امنیت که از
بزرگ‌ترین نعمت‌هایی هستند که خداوند متعال
به بشر ارزانی کرده است. اگر همین نسبت ساده
حضور افراد در مسجد را به ارتباط مساجد با یکدیگر
تعمیم دهیم، ببینید چه انقلابی رخ خواهد داد.
جمعه‌ها که مساجد نماز جماعت ندارند و مردم
در مرکزی بزرگ‌تر مجتمع می‌شوند، چنانچه
حرف‌های اساسی و مهم به هم بگویند، راهکار
دهند، از هم‌گره‌گشایی کنند و به درمان مسائل
همدیگر حساس شوند، قطعاً انقلاب فرهنگی
صورت خواهد گرفت. البته برای این موضوع باید
برنامه‌ریزی دقیقی توسط ائمه جمعه و جماعات
شهر و محله طراحی و انگیزه لازم برای عملیات هم
در نظر گرفته شود.

ترغیب و تشویق نوجوانان و جوانان برای پشتوانه‌سازی مسجد چگونه باید رقم

بخورد؟

اگر منظورتان این است که جوانان پشتوانه

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

یکی از مواردی که
برای انگیزه‌سازی
حضور جوانان
نیاز است، تبیین
و معرفی درست
نقش و جایگاه
مسجد در طول
زندگی بشر است

حضور نوجوانان و جوانان در مسجد خواهیم بود.

با به دست آوردن روحیه کار تشکیلاتی از
مسجد، چگونه می‌توانیم آن را در بیرون از
مسجد نگهداری و اجرایی کنیم؟

اتفاقاً این موضوع که فقط به بُعد فیزیکی
مسجد توجه شود، مورد نقد است. مسجد مکانی
است دو بُعدی؛ هم فیزیک و مکان آن مؤثر است و
هم نگاهی که ماهیت مسجد به مأمومی که در آن
حضور پیدا می‌کند، می‌دهد؛ یعنی تا زمانی که
داخل مسجد هستیم، با حضور خود در آن مکان
و القائنات خاص حکمت حضور، تعالی می‌یابیم
و زمانی که بیرون از مسجد هستیم، با نگاهی
که منبعث از آموزه‌های مسجدی است، تعالی
می‌یابیم. به نظرم روایت همه زمین مسجد است،^۱
به این نکته اشاره دارد که در جامعه اسلامی هر جا
هستیم، نگاه مسجدی داشته باشیم. جمله زیبای
«الْمُؤْمِنُ فِي الْمَسْجِدِ كَالسَّمَكِ فِي الْمَاءِ» نیز تصویر
زیبایی از حفظ این روحیه مسجدی تداعی می‌کند؛
آن چنان که ماهی بدون آب می‌میرد.

پی‌نوشت:

۱. «الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْخَمَامَ وَالْقَتَرُ». شیخ حر عاملی،

وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۱۱۸.

مسجد هستند یا باید باشند، لازم می‌دانم عرض
کنم که اگر امام و مأموم مسئول (هیئت‌امنا و
خادم و...) در مسجد به همان نقش و جایگاه خود
توجه کنند و وظیفه خود را با توکل بر خدا و فقط
برای او انجام دهند، زمینه حضور و هدایت مردم و
به‌خصوص جوانان به بیت عتیق و خانه خدا فراهم
می‌شود. کیست که نخواهد دقایقی از عمر خود
را در خانه خدا سپری کند؟ اما امروز کم‌کاری‌ها،
بدسلیقگی‌ها، کمبودها و ناتوانی‌های افراد مسئول
باعث شده خانه خدا آن گونه که باید برای مردم
شناخته نشده و رغبت لازم برای حضور نوجوانان و
جوانان ایجاد نشود.

انگیزه‌سازی، متغیر اصلی ترغیب و تشویق
نوجوانان و جوانان برای حضور در مسجد است. یکی
از مواردی که برای انگیزه‌سازی حضور جوانان نیاز
است، تبیین و معرفی درست نقش و جایگاه مسجد
در طول زندگی بشر است. متأسفانه آن طور که باید و
شاید در رسانه، کتب درسی آموزش و پرورش و فضای
عمومی تعلیمی کشور، به این نکته توجه نمی‌شود
و کمترین نکته‌ای در این باب به نوجوانان و جوانان
گفته نمی‌شود. حتی خانواده‌ها هم در این مسئله
اطلاع کافی ندارند تا بتوانند نقش خود را نسبت به
مسجد و نقش مسجد را نسبت به خود در زندگی
روزمره خود مشخص کنند. اگر همه این عوامل
به‌صورت یک تشکیلات واحد برای تشویق و ترغیب
حضور نوجوانان به مسجد تلاش کنند، شاهد رونق

رسانه‌های خصوصی مساجد

معرفی دو پیام‌رسان ایتا و بله

حمید فریدونی

امروزه پیام‌رسان‌های اجتماعی به همراهی جدایی‌ناپذیر از زندگی افراد جامعه تبدیل شده است؛ چنان‌که اقشار مختلف مردم با صرف کمترین هزینه و زمان ممکن، به ابزارهای گوناگون ارتباطی دسترسی داشته و در پذیرش یا عدم پذیرش آن عملی‌آزمایی‌کننده! روزانه تعداد بیشماری گروه و کانال با اهداف و ادعاهای مشخص در بستر پیام‌رسان‌ها تشکیل و اداره می‌شود. بستری که این نرم‌افزارها در اختیار کاربران خود قرار می‌دهند، با وجود فرم ثابت و یکسان، محتوای گسترده و متنوعی را شامل می‌شود؛ تولید و نشر مطالبی با موضوعات علمی،

اجتماعی، سیاسی، کسب و کار، تحصیل، اشتغال، اخبار، حوادث، سرگرمی و ...

پرسش‌های کلی که اینجا به ذهن خطور می‌کند، این است که در میان تولیدات انبوه رسانه‌ها، سهم فعالان فرهنگی تا چه اندازه است؟ آیا مسئولان مساجد توجه کافی به ظرفیت‌های رسانه داشته‌اند؟ سبک زندگی فردی و اجتماعی نمازگزاران به چه میزان تحت تأثیر فضای مجازی قرار دارد؟ و در آخر اینکه اهالی مسجد

کدام نرم‌افزار ارتباطی را برای تعامل با مخاطبان خود برگزیده‌اند؟

فارغ از این پرسش‌ها، آنچه در عموم فعالیت‌های مجازی مطرح است، پردازش سریع و خلاقانه است که «پیام‌رسان‌ها» این فضا را برای هرگونه کنش سریع و آسان در اختیار ما قرار می‌دهند. در ادامه ضمن معرفی دو

مورد از اپلیکیشن‌های پرتعداد در میان کاربران، با قابلیت‌ها و کاربرد هر یک آشنا می‌شویم.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

هر بخش و نمایش تعداد بازدیدهای انجام شده از پست‌ها.

به طور کلی پیام‌رسان ایتا یک نرم‌افزار ایرانی خوب ارزیابی می‌شود که جایگزینی آن با تلگرام در کوتاه مدت، گزینه بسیار مناسبی به نظر می‌رسد.

ایتا

ایتا اپلیکیشن بومی است که از سال ۹۶ شروع به فعالیت کرده و مشابهت زیادی با برنامه تلگرام دارد. در ایتا شما می‌توانید به سهولت با دوستان و آشنایان خود گفتگو کنید، فایل‌های مورد پسند خود را به اشتراک بگذارید، گروه و کانال بسازید

و محتوای مورد نظر خود را با حداقل حجم مصرفی بارگذاری کنید. از طرفی این نرم‌افزار در مقایسه با سایر پیام‌رسان‌ها، سبک بوده و در دستگاه‌های ضعیف نیز عملکرد قابل قبولی دارد. بنابراین با استفاده از آن می‌توانید پیام‌ها و فایل‌های خود را در فرمت‌های مختلف با سرعت بالایی برای دیگران ارسال کنید. نسخه وب این پیام‌رسان نیز از طریق مرورگرهای مختلف قابل دسترسی است. از ویژگی‌های مهم این برنامه این است که فضای ابری نامحدودی در اختیار شما می‌گذارد که در بستر آن می‌توانید هرگونه فایل را در آن ذخیره یا برای مخاطبان خود ارسال کنید.

دیگر ویژگی‌ها: اینترنت ارزان (محاسبه ۵۰ درصدی ترافیک مصرف شده کاربران ایرانی، چیزی که تلگرام از آن محروم است!)، وجود دسته‌های مختلفی از کانال‌ها (کانال‌های درختی) به منظور دسترسی راحت کاربران به

بله

می‌دانیم که انجام امور بانکی، مانند انتقال پول، دریافت گردش حساب و پرداخت قبض یا پرداخت‌های اجتماعی، مانند خرید شارژ، خلافی خودرو و عوارض خروج از کشور، فرصت زیادی از ما می‌گیرد. حالا تصور نمایید تمام این امکانات

به علاوه قابلیت‌های یک پیام‌رسان در یک نرم‌افزار که امکان انتقال سند امور بانکی را دارد، یک‌جا جمع شود. عملیات بانکی در اپلیکیشن بله تحت نظارت بانک مرکزی انجام می‌گیرد و ضریب امنیت بالایی دارد. از نقاط قوت این نرم‌افزار ایرانی، می‌توان به ارائه نسخه‌های متفاوت جهت امکان نصب آن بر روی سیستم‌عامل‌های مختلف اشاره کرد. سازنده این برنامه کاربردی، شرکت النون (بنیان نوآوری الکترونیک) است.

از جمله امکانات تعاملی این نرم‌افزار هم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- دریافت و پرداخت وجه، قبض و غیره برای اشخاص حقیقی و حقوقی.
- خدمات ویژه مالی در کانال‌های رسمی و دستیارهای هوشمند (Bot).
- پرداخت به سرویس‌های آنلاین و شارژ

اعتبار با استفاده از بستر پرداخت بله

مجموع این خدمات از اپلیکیشن بله یک نرم‌افزار مالی، پیام‌رسان و تعاملی می‌سازد که برای افراد حقیقی و حقوقی مثل مساجد می‌تواند سودمند باشد ♦

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

با خودمان رو راست باشیم!

اینجا جایی برای خود نیست

هادی عجمی

دنیاگرایی،
ریشه بسیاری از
اختلاف‌های میان
مسلمانان بوده
و خواهد بود.
از صدر اسلام
تاکنون، آنجا که
پای برکات دنیوی
وسط آمده،
اختلاف‌ها شروع
شده است

شخصی را به مسجد نکشانند؛ در نتیجه آن می‌شود
که نباید بشود.

۲. دنیاطلبی

دنیاگرایی، ریشه بسیاری از اختلاف‌ها میان
مسلمانان بوده و خواهد بود. از صدر اسلام تاکنون،
آنجا که پای برکات دنیوی وسط آمده، اختلاف‌ها
شروع شده است. پیامبر رحمت ﷺ نگرانی خود
را از این نکته ابراز داشته و فرموده اند: «إِنَّ أَكْثَرَ مَا
أَخَافُ عَلَيْكُمْ مَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ؛
بیشترین نگرانی من بر شما، از برکاتی است که
خداوند از زمین بر شما عنایت می‌دارد». از حضرت
پرسیدند که منظورتان از برکات چیست؟ فرمود:
«زُهْرَةُ الدُّنْيَا؛^۲ زیبایی دنیا». چه تلخ است مشاجره
دو بزرگ مسجدی، بر سر نعمت‌هایی که خداوند به
برکت مسجد به آنها عطا فرموده است!

۳. خودخواهی

امام جواد (علیه السلام) از پدران‌شان نقل می‌کنند که
امیر مؤمنان (علیه السلام) هشدار دادند: «قَدْ خَاطَرَ بَنَفْسِهِ مَنْ

اگر از هیئت امنای مسجد هستیم، حتماً به این
نکته توجه داشته باشیم که: «با خودمان رو راست
باشیم»؛ چون خداوند با ما رو راست گفته است:
«وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ»؛^۱ یعنی همانا مساجد مال خدا
هستند!

توجه به همین نکته رک و پوست‌کنده، بسیاری
از مشکلات را حل خواهد کرد. توجه به این اخطار
خداوند، سبب می‌شود اختلاف‌های خارج از
مسجد، به داخل آن وارد نشود و مسجدی یکدست
رقم بخورد. اگر در مسجدی اختلاف وجود دارد،
علتش این است که نمازگزاران یا هیئت‌امنا به این
آیه اعتقاد قلبی ندارند.

ریشه‌های اختلاف در برخی مساجد

اختلاف میان هیئت امنای مسجد عللی می‌تواند
داشته باشد؛ از جمله:

۱. کینه‌های شخصی

برخی توان این را ندارند که کینه‌ها و اختلاف‌های

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

هیئت‌امنا، کارگران
خانه‌خدایند،
همه برای او دور
هم جمع شده‌اند
و کارفرما اوست؛
پس خودخواهی
معنا ندارد. او
دستور به تعاون و
جمع‌گرایی داده
است؛ نه فردگرایی
و خودخواهی

استغنی پزایه: ^۳ کسی که با خودرایی از نظر دیگران احساس بی‌نیازی کند، خود را به خطر انداخته است. چه خطری بالاتر از اختلاف نظر میان دو مسجدی؛ به‌ویژه اگر از هیئت‌امنایی باشند که الگوی دیگر اهالی مسجد هستند؟

۴. بی‌صبری

یکی از عوامل مهم اختلاف، بی‌صبری است. لازمه مشارکت و همکاری در کاری، شکیبایی و تحمل دیگران است. می‌توان در تمام پرونده‌های قوه قضاییه نوشت: علت ایجاد مشکل، بی‌صبری!

۵. جهالت

از مهم‌ترین عوامل اختلاف، نادانی است؛ چنان‌که امیرمؤمنان (علیه السلام) می‌فرماید: «الْأَنَاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا»؛ ^۴ انسان‌ها دشمن چیزی هستند که بدان جهل دارند. ندانستن ثمره یا لزوم کاری سبب می‌شود با آن مخالفت شود. از طرفی علت تأکید برخی هیئت‌امنا بر کاری اشتباه این است که نسبت به آن جهل دارند.

در خانه خدا

راه مقابله درونی با ریشه‌های اختلاف، اعتقاد قلبی به این نکته قرآنی است که: «مسجد فقط خانه خداست». دانستن اینکه مسجد خانه خدا است، پنج اثر مهم دارد:

۱. میهمانی خدا

ممکن است ما به هر دلیلی با برخی افراد ارتباط چندان خوشایندی نداشته باشیم، مثلاً از کسی رنجیده باشیم؛ اما این اعتقادهای درونی، فقط در

امور شخصی است؛ نه در مورد خانه کسی دیگر. اگر مسجد خانه خداست، هیچ دلیلی برای داخل کردن نگاه‌های شخصی و کینه‌های بیرون از این خانه به درون آن وجود ندارد. مسجد خانه خداوند است و کسانی که در آن هستند، میهمانان او. محبت به صاحب‌خانه باید سبب شود میهمان او را هم دوست داشته باشی! از طرفی اگر می‌خواهیم او را بپذیرد، باید میهمان خانه او را در دل بپذیریم؛ هرچند در بیرون از این خانه نپذیرفته باشیم. در نتیجه اختلاف‌ها را در جاکفشی مسجد بگذاریم، بعد داخل شویم!

۲. خداطلبی

هنگامی دل، وارد مسجد شده است که از تعلقات دنیوی، دست شسته باشد. باید دل از دنیا شست تا بتوان گفت وارد مسجد شده‌ایم. پس اگر برای او آمده‌ایم، باید دست و دل از هر چه دنیوی است، در خانه او شست. چه خوب است که هیئت‌امنا هیچ تعلق مادی به مسجد نداشته باشند؛ حتی تعلق حلال! مسجد مال اوست و ما خدام او. این سخن آنگاه معنا دارد که مسجد هیچ عایدی برای ما نداشته باشد؛ هر چند عایدی به ظاهر حلال. اگر دنیا کنار رود، قلب‌ها به یکدیگر نزدیک می‌شود و اختلاف‌ها کم می‌شود. اگر مسجد برای هیئت‌امنا و نزدیکان آنها هیچ عایدی نداشته باشد، خیال همه راحت است.

۳. خداخواهی

هیئت‌امنا، کارگران خانه خدایند، همه برای او دور هم جمع شده‌اند و کارفرما اوست؛ پس خودخواهی

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

آن، مشورت با دیگر مؤمنان نیز شرط شده است؛ در نتیجه تکروی و خودخواهی نمازگزاران مسجد، معنایی ندارد.

۴. صبر

«فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ»^۸ تو هم مانند پیغمبران اولو العزم (در راه من) صبور باش و برای آنان شتابزدگی به خرج مده.

این دستور صاحب مسجد است. بدون صبر پیمودن مسیر دین و خدمت به آن، امکان پذیر نیست. حال که هیئت‌امنا، عَلم یاری خدا را در

معنا ندارد. او دستور به تعاون و جمع‌گرایی داده است؛ نه فردگرایی و خودخواهی: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى»^۵ در نیکوکاری و پرهیزگاری با یکدیگر همکاری کنید. چه نیکوکاری بالاتر از آبادی ظاهری و باطنی مسجد؟ همچنین صاحب‌خانه مسجد دستور داده است که در امور با یکدیگر مشورت کنید و یک‌تنه جلو نروید: «وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا... وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ»^۷ و آنچه نزد خداست بسیار بهتر و باقی‌تر است؛ اما آن مخصوص است به آنان که ایمان آورده و... امر خدایشان را اجابت کردند و نماز به‌پا داشتند و کارشان را به مشورت یکدیگر انجام می‌دهند و از آنچه روزی آنها کردیم (به فقیران) انفاق می‌کنند.

طبق این دو آیه، شرط بهره‌مندی از

رزق‌های ویژه الهی، فقط

نماز نیست؛ بلکه در کنار

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا... وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

وَالْمَسْجِدَ الْكِبْرَ وَالْمَشْرِقَ

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

پیامبران، از میان بردن نادانی و اسباب اختلاف است.

«فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُخَكِّمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ»^{۱۱}
خدا رسولان را فرستاد که (نیکوکاران را) بشارت دهند و (بدان را) بترسانند، و با آنها کتاب [خود را] به حق فرستاد تا در موارد نزاع مردم تنها دین خدا به عدالت حکمفرما باشد».

وظیفه او رفع اختلاف هاست و وظیفه هیئت امانا، قبول سخن امام مسجد ♦

پی نوشت ها:

۱. جن: ۱۸.

۲. فیض کاشانی، محجة البیضاء، ص ۳۵۸.

۳. شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۸۸.

۴. سید رضی، نهج البلاغة، ص ۵۵۳.

۵. مائده: ۲.

۶. شوری: ۳۶.

۷. همان: ۳۷.

۸. احقاف: ۳۵.

۹. یوسف: ۱۰۸.

۱۰. نحل: ۴۳.

۱۱. بقره: ۲۱۳.

مسجد برداشته اند، لازم است خود را به صفت صبر بیاریند؛ یکدیگر را تحمل کنند و یاور دیگر هیئت امانای مسجد و خادمان و امام مسجد باشند. لذا اگر خادم خانه خداییم:

دیدگاه خود را در فضایی آرام به دیگران بگوییم و برای گفتن آن بی صبری نکنیم؛ گاهی در همان لحظه نباید پاسخ کسی را داد؛ به گفته حافظ:

با خرابات نشینان ز کرامات ملاف

هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد

۵. علم

حال که در خانه خدا، در حرکت هستیم، فراموش نکنیم که صاحب خانه شرط حرکت در راه او را بصیرت دانسته است: «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي»^۹؛ بگو: طریقه من و پیروانم همین است که خلق را به خدا با بینایی و بصیرت دعوت کنیم».

از سویی راه به دست آوردن علم، پرسش از آگاهان است: «فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»^{۱۰} پس اگر نمی دانید از اهل ذکر (یعنی علما و دانشمندان هر امت) سؤال کنید».

وظیفه هیئت امانا و دیگر خدام مسجد مراجعه به امام مسجد است؛ زیرا این آگاهی بخشی، رسالت امام جماعت مسجد است. وظیفه او همچون

اگر می خواهیم او ما را بپذیرد، باید میهمان خانه او را در دل بپذیریم

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد مجازی آباد

معرفی نرم افزارهایی که شبکه مؤمنین محله و مسجد را فعال می کند

رامین قربانی نژاد

در روزهایی که حضور در مسجد محدود شده و امکان گردهمایی و هم اندیشی مؤمنین وجود ندارد، لازم است متولیان مسجد، خصوصاً اعضای هیئت امنا به پشتیبانی امام جماعت در شبکه های اجتماعی حاضر شوند و ارتباط خود را با مؤمنین حفظ کنند. به همین منظور به بررسی شبکه هایی که مردم با آنها در ارتباطند، در دو بخش کودکان و نوجوانان، و جوانان می پردازیم.

کودکان و نوجوانان

الف. شاد

پس از شروع کرونا و با توجه به عدم برگزاری کلاس های درس در مدرسه، نیاز به بستری در فضای مجازی جهت برقراری ارتباط میان

دانش آموزان و معلمان احساس می شد. در همین راستا وزارت آموزش و پرورش به کمک متخصصان حوزه فناوری اطلاعات، نرم افزار شاد را در محیطی مناسب و با حفظ حریم شخصی و امکانات مناسب در اختیار دانش آموزان و معلمان قرار داد

تا بتوانند در ایام کرونا به صورت مجازی آموزش را برقرار کنند. اما چگونه می توانیم از این فضا برای محله و مسجد استفاده کنیم؟
این برنامه دارای امکانات زیادی برای استفاده کودکان و نوجوانان و مربیان است. در شاد می توان به راحتی گروه و کانال تشکیل داد و به صورت مجازی ارتباط برقرار کرد. همچنین تماس های صوتی و تصویری دوسویه در شاد به راحتی برقرار می شود. از کاربردهای ویژه این نرم افزار، سامانه آنلاین آزمون ساز با قابلیت پخش زنده و ارتباط زنده دوطرفه است.

مربیان و کودکان و نوجوانان مسجدی در این شرایط

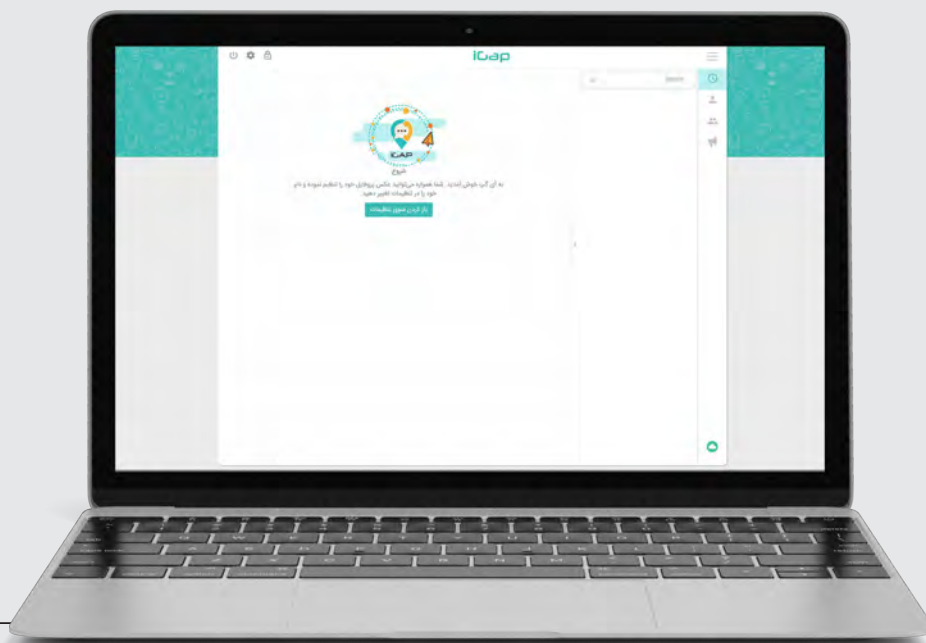

به راحتی می توانند گروه یا کانال بزنند و با هم ارتباط برقرار کرده و تولید محتوا کنند و این تولیدات را برای یکدیگر به اشتراک بگذارند. برای مثال می توان با اجرای محفل های قرآنی نوجوانان و برنامه های مذهبی مجازی به صورت زنده و ارتباط گروه سرود مسجد و پایگاه از طریق ایجاد یک گروه در محیط شاد، به راحتی برنامه های فرهنگی خود را پیش برد. همچنین در این محیط می توان مسابقات مجازی بسیاری برای کودکان و نوجوانان برگزار کرد که این کار با سامانه آزمون ساز شاد به راحتی انجام خواهد شد.

ب. آیگپ

آیگپ هم برنامه کاملاً ایرانی است که با ویژگی های جدید و منحصر به فرد خود می تواند جای نرم افزارهای کاربردی مشابه خارجی را

بگیرد. در آیگپ علاوه بر اینکه به راحتی می توان با دوستان خود به صورت خصوصی گفتگو کرد، همانند شاد قادر به ساخت گروه و کانال نیز خواهیم بود. از قابلیت های این نرم افزار امکان تبدیل چت خصوصی به گروه است. برای مثال اگر با دوست خود مشغول گفتگو بودید و نیاز به هم صحبتی با افراد دیگر را داشتید، می توانید به راحتی چت را به گروه تبدیل سازید و افراد دیگر را وارد بحث کنید. این قابلیت در بحث ها و گفتگوها و همچنین پاسخ به شبهات به صورت مجازی بسیار مفید است. همچنین در این نرم افزار می توان قابلیت کاربردی تأیید (لایک) و عدم تأیید (دیس لایک) را به کانال های خود اضافه کرد. در آیگپ خدمات کاربردی زیادی در گزینه ای به نام «آیلند» وجود دارد. یکی از این خدمات

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

استفاده از روبیکا اینکه در حال حاضر تمامی امکانات و خدمات این برنامه برای مشترکین اینترنت همراه ایرانسل و همراه اول به طور کاملاً رایگان عرضه می شود. قابلیت خوبی که این برنامه برای بچه های مسجد و هیئت دارد، این است که با ثبت هیئت خود در کانال عقیق در روبیکا، به راحتی می توانند مراسم های خود را به صورت زنده و با اینترنت رایگان در روبیکا قرار دهند تا همه کسانی که کاربر روبیکا هستند، مراسم را ببینند. قابلیت خوب دیگری که تازه به روبیکا اضافه شده، صفحه «روبینو» است. روبینو یک شبیه ساز فارسی شده از نرم افزار اینستاگرام است که توسط تیم روبیکا طراحی شده و با عضو شدن در روبیکا شما به راحتی می توانید از روبینو استفاده کنید. این صفحه دقیقاً تمام امکانات نرم افزار اینستاگرام را دارد و حتی قالب آن هم مانند اینستاگرام است

و به نوعی ایرانیزه شده این اپلیکیشن است که می تواند جایگزین خوبی برای آن باشد ♦

«باشگاه ستارگان» نام دارد که مخصوص تمام دانش آموزان ایران است. در این باشگاه دانش آموزان می توانند با هم ارتباط برقرار کنند و از تمام امکانات این باشگاه از جمله مطالب درسی، مسابقات، سرگرمی، مشاوره، کتابخوانی، جایزه و خیلی از امکانات دیگر استفاده کنند. در این باشگاه دانش آموزان و والدین می توانند عضو شوند و گروه تشکیل دهند و با هم ارتباط برقرار کنند و کارهای فرهنگی مسجد را پیش ببرند.

۲ جوانان

الف. روبیکا

روبیکا یک اپلیکیشن جامع است که برای کاربران فارسی زبان دنیا سرویس های متعدد و جذابی را یکجا گرد هم آورده است. کاربران با نصب این برنامه می توانند از امکاناتی نظیر تماشای

فیلم و سریال و انیمیشن، نمایش برنامه های شبکه های تلویزیونی و رادیویی، دریافت اخبار به روز ایران و جهان، کتاب و سرگرمی، گوش دادن به موزیک و مداحی، انجام کارهای خدماتی غیرحضوری نظیر پرداخت قبوض و خرید اینترنتی، استفاده از شبکه اجتماعی روبیکا، خدمات پیام رسانی و سایر خدماتی که در این برنامه وجود دارد، استفاده کنند.

نکته قابل توجه در

من باب خیر اجتماعی

لزوم و فواید معرفی ویژگی‌ها و افراد هر محله برای امام جماعت مسجد

محمد طالقانی

معرفی افراد صاحب فن و مهارت و ویژگی‌های آنها به امام جماعت مسجد است. این معرفی از جهات مختلف می‌تواند عامل رویدادهای مهم در ایفای نقش اجتماعی افراد جامعه باشد که در ادامه به برخی از آنها اشاره خواهد شد.

گامی در جهت کار آفرینی

جهان ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا جهان از دست رفتن فرصت‌های شغلی بی‌شماری است که عده زیادی را بیکار کرده است و از رهگذر همین بیکاری و خانه‌نشینی، بزه‌های بسیاری فرد و خانواده فاقد درآمد را تهدید می‌کند که آسیب‌های ناشی از آن تمام جامعه را فرا خواهد گرفت.

معرفی افراد، امکانات و نیازمندی‌ها و مهارت‌های آنها به امام جماعت می‌تواند مسجد را در مسیری قرار دهد که میان این نیروهای اجتماعی حلقه اتصال باشد؛ یعنی فرد بیکار را به صاحب کار معرفی کند و فرد صاحب مهارت را به موقعیت متناسب کاری برساند.

مسجد برای این ایفای نقش نیازمند شناخت

در ساختار مسجد امروز، هیئت‌امنا هرکدام یک بازوی اجرایی برای امام جماعت هستند. اما این کار اجرایی نباید به روزمرگی‌های مرسوم بینجامد؛ چراکه مسجد علاوه بر دارا بودن مسائل روزمره، باید دارای برنامه‌هایی با افق تأثیرگذاری اجتماعی روزافزون در محله نیز باشد.

هیئت‌امنا از این منظر باید در پیچه‌هایی برای مسجد باشد؛ آن هم مسجدی که به دنبال ایفای نقش اجتماعی است و این ایفای نقش را با هدایت امام جماعت می‌تواند در عالی‌ترین سطح انجام دهد.

قابل درک است که عموم اعضای هیئت‌امنا دارای دغدغه‌های شغلی و کاری شخصی هستند و شاید در بهترین حالت بتوانند یک‌سوم زمان خود را برای مسجد و امور آن خرج کنند؛ اما همین زمان هم با یک برنامه‌ریزی درست می‌تواند در پیچه‌های تازه‌ای برای ایفای نقش اجتماعی به وجود آورد و تماماً صرف اجرائیات مسجد نشود.

یکی از بهترین اقدامات در جهت ارائه راه‌حل‌های جدید جهت ایفای نقش اجتماعی بیشتر مسجد،

اعضای هیئت‌امنا می‌توانند از مهارت‌ها و موقعیت‌های ارتباطی خود استفاده کنند و امام جماعت را برای راهبری مسجد در جهت پررنگ‌تر کردن ایفای نقش اجتماعی این نهاد اصیل مردمی و دینی یاری رسانند

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

فرد بیکار را به
صاحب کار معرفی
کند و فرد صاحب
مهارت را به
موقعیت متناسب
کاری برساند

افراد محله و وضعیت شغلی و موقعیتی آنهاست. طبعاً امام جماعت توان و فرصت فراهم آوردن این فهرست را ندارد و اعضای هیئت امنای می توانند از مهارت ها و موقعیت های ارتباطی خود استفاده کنند و امام جماعت را برای راهبری مسجد در جهت پررنگتر کردن ایفای نقش اجتماعی این نهاد اصیل مردمی و دینی یاری رسانند.

تلاشی برای فقرزدایی

با تورم های افسارگسیخته اخیر، تنگتر شدن سفره بسیاری از خانواده ها قابل کتمان نیست. این تنگتر شدن سفره ها گاه به فقر در جامعه می انجامد که خود فقر می تواند معضلات اجتماعی و امنیتی بسیاری برای جامعه به دنبال داشته باشد. بنابراین مسجد در اینجا برای برقراری عدالت اجتماعی و جلوگیری از فقر خانمان سوز می تواند وارد میدان شود و صاحبان سرمایه و ثروتمندان محله را از وجود فقرا باخبر سازد و برای رفع این پدیده تلخ اجتماعی بکوشد. مسجد با حضور امام جماعت در متن این حرکت و پیوند

می تواند بایستد و جمع آوری اطلاعات در این بخش می تواند بر عهده هیئت امنای مسجد باشد. هیئت امنای برای ایفای نقش در این بخش باید اخلاص و امانت داری را سرلوحه ویژگی های رفتاری خود قرار دهند؛ چراکه مستمندان با آبرو فقط کسانی را در جریان مشکلات خود قرار می دهند که به آبروی دیگران به مثابه آبروی خود می نگرند و از دیگر سواصحابان سرمایه و توانایی مالی، سرمایه خود برای رفع فقر را در اختیار کسانی می گذارند که دارای ویژگی امانت داری و پاک دستی باشند.

یک نکته مهم

گفتنی است که هرگونه مذاکره و اقدام و دخالت در این دویخس باید با نظر امام جماعت صورت پذیرد و حرکت های خودسرانه تحت نام مسجد می تواند تبعات نامطلوبی داشته باشد. حرکت در چهارچوب قانون مصوب شده در جلسات منظم هفتگی و ماهانه با امام جماعت و شفافیت هر اقدامی، هر چند کوچک، می تواند از افتادن در ورطه فساد و بی اعتمادی و ... جلوگیری کند ♦

افراد محروم

مبتلایان

خیرین

سالمندان

ایجاد ستاد مدافعان سلامت

در مسجد

تشکیل منظم جلسات هیئت اماناء،
شورای فرهنگی، خیرین و نخبگان
محلّه با موضوع عملیات

برگزاری کلاس ها و دوره های آموزشی
و توجیهی برای عموم مردم و
داوطلبان جهادی

توزیع و چاپ تراکت در موضوع معرفی
خدمات قابل ارائه توسط مسجد

اقدامات پیش
مساجد در مح
نیروها در عد
محور م

جهت مدیریت و مقابله

اقدامات پیشنهادی
در محور خدمه

(با تاکید بر فعالیت های

شناسایی اقشار آسیب پذیر و تامین
بسته های معیشتی

استفاده از ظرفیت خیرین برای
مساعادت به آسیب دیدگان از کرونادر
حوزه های اقتصادی و معیشتی بوسیله

مشاوره اقتصادی

تسویه حساب های دفتری

معرفی به کسبه منصف

اعطای وام قرض الحسنه

دانشجویان

اصناف

و...

فرهنگیان

#مسجد تعطیل نیست

راه اندازی کارگاه های تولید
ماسک

ارائه شماره تلفن جهت تماس
اضطراری با مسجد و استمداد
خدمات امدادی با هشتگ
#مسجد-تعطیل-نیست

برگزاری جلسه با مدیران ساختمان ها،
برای شناسایی و اطلاع از وضعیت
ساکنین

ثبت نام، آموزش و سازماندهی
نیروهای داوطلب مردمی

شنهادهی برای
ورسازماندهی
ملیات محله
مسجد پایه

به با آسیب های کرونا

ادی برای مساجد
ات اجتماعی
اجتماعی و معیشتی

فراخوان نذورات مردمی اعم از وجه
نقد، قربانی و... جهت تهیه اقلام و
توزیع بین نیازمندان

استقرار مراکز نیکوکاری کمیته امداد
یا تاسیس موسسات خیریه

ی به امور مساجد
محله محور مسجد پایه

تهیه بسته های معیشتی

تامین جهیزیه

پرداخت کمک هزینه تحصیلی

پرداخت اجاره بهای منزل و مغازه

های موقت و خانگی

یک قاب تحول آفرین

نگاهی به کارکردهای مسجد انقلابی

محمد رضا نظری

اگر بخواهیم جنبه‌های مختلفی برای یک دین در نظر بگیریم، بدون شک ساختمانی که مراسم مختلف دینی در آن انجام می‌شود، یکی از همین جنبه‌هاست. سازهایی که برای ادیان مختلف ساخته می‌شود، باید با آموزه‌های دینی در تناقض نباشد و آموزه‌های دینی اعم از عقاید و حقوق و اخلاق و ... ارتباط تنگاتنگی با معماری محل دینی دارد. مسجد هم یکی از همین سازهایی است که می‌تواند تأثیر بسزایی در انتقال مفاهیم دینی داشته باشد. کارکردهای مسجد تحول آفرین، با مسجد خمود و لائیک متفاوت است. این نوشتار سعی دارد با نگاهی درون‌دینی و تاریخی، به معرفی چند کارکرد از میان کارکردهای گوناگون مسجد انقلابی بپردازد تا نشان دهد که مسجد در تراز انقلاب، نهاد حرکت و پویایی دین اسلام است و احیای مساجد به منزله احیای دین است.

پرونده ویژه

مسجد و توسعه پایدار

مهدی رزاقی طالقانی

نقش مسجد در ایجاد فرهنگ اقتصادی
صفحه ۵۳

مرتضی عالمی

نقش مسجد در گسترش استقلال و مرزبندی با دشمن
صفحه ۵۸

محمد مجتبیٰ فیضی

صدرا حسینی

مروری بر طرح عملیات محله محور مسجدپایه
صفحه ۶۱

عبادت

شاید مهم‌ترین کارکرد مسجد همان عبادت در آن باشد. ارتباط شخصی با دین در مسجد بسیار پررنگ است و کار بزرگ اسلام در این زمینه، هماهنگی میان امور اجتماعی و فردی است. انسان خداجویی که با حضوری عاشقانه در مسجد تلاش می‌کند از ارتباط با خدا و خلش بهره‌برد و مصداق «خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ»^۱ باشد. کلیب صیداوی از امام صادق (علیه السلام) روایت کرده که در تورات آمده است: «مساجد، خانه‌های من در روی زمین‌اند، پس خوشا بر آن بنده‌ای که در خانه وضو بسازد و تطهیر کند، سپس مراد در خانه‌ام (مسجد) زیارت کند، به هوش باشید که احترام میهمان بر صاحبخانه لازم است»^۲.

مسجد مانند یک مربی

صرف حضور در مسجد می‌تواند مردم جامعه را به گونه‌ای خاص تربیت کند. مسجد می‌تواند حس برابری را در بین مردم تقویت کند. حضور سیاه و سفید، فقیر و غنی، رئیس و زیردست در یک صف، خود به معنی برابری همه در مسجد است. هراس لیف دانشمند اروپایی می‌گوید: «من بسیاری از کلیساها و معابد را دیده‌ام که در آنجاها مساوات برقرار نیست و طبیعتاً گمان می‌کردم که باید همین تبعیض در داخل معابد اسلامی هم حکم‌فرما

باشد؛ ولی هنگامی که در روز عید فطر در مسجدی در لندن، ملاحظه کردم که عالی‌ترین نوع مساوات در میان مسلمانان وجود دارد، سخت دستخوش حیرت شدم. من دیدم که نژادهای مختلف و شخصیت‌های عالی و دانی، در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند و برادرانه مشغول عبادت هستند»^۳.

مسجد و تقویت حس جمع‌گرایی

از مسائل تربیتی دیگر می‌توان به تقویت حس جمع‌گرایی اشاره کرد. مسجد، محل حضور مؤمنان است؛ از نماز جماعت گرفته تا اجرای مراسم که نشان از تقویت روحیه جمع‌گرایی دارد. مسجد می‌تواند نظم‌پذیری را هم به ما یاد دهد. حضور در صفی منظم و پشت سر امام جماعت به معنی اطاعت و نظم‌پذیری است.

محور محله

مساجد همواره محور محلات بوده است که اکنون کمتر به این محور توجه می‌شود. در شهرسازی پیشینیان، بازار، خانه‌ها و سازمان‌های حکومتی همواره در حول مسجد شکل می‌گرفته‌اند. متأسفانه زمانی که ما خواسته یا ناخواسته به سراغ تأسیس نهادهایی مثل فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ رفتیم و از مسجد و محوریت آن در جامعه و فرهنگ غافل ماندیم، ذائقه فرهنگی و اجتماعی ما تغییر کرد.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد می‌تواند
حس برابری را در
بین مردم تقویت
کند. حضور سیاه
و سفید، فقیر
و غنی، رئیس و
زیردست در یک
صف، خود به
معنی برابری همه
در مسجد است

مسجد و
توسعه پایدار

مسجد انقلابی
مسجدی است که
همواره محل تحول
و تصمیم است.
این مسجد است
که نقش فعال و
تعیین کننده را در
جامعه به عهده
دارد

مسجد محل پیوند زناشویی

هنوز جوانانی هستند که پیوند زناشویی خود را در مسجد آغاز می کنند. اسلام نیز از این سنت استقبال نموده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خطبه عقد حضرت علی و حضرت زهرا علیهما السلام را در مسجد خواندند. ^۴ به دستور پیامبر و ولیمه ای تدارک دیده شد و سفره ای در مسجد پهن کردند و بسیاری از مردان و زنان مسلمان اطعام شدند. سپس پیامبر دست دختر خود را در دست حضرت علی علیه السلام گذاشت. ^۵ امروزه نیز سنت ازدواج در مسجد در میان مسلمانان و خصوصاً در کشورهایی همچون مالزی و اندونزی رواج دارد.

مسجد محل بازی کودکان

امروزه بسیاری از نمازگزاران از سر و صدای کودکان در مسجد ناراحت هستند و گاهی هم با توپ و تشر با آنان برخورد می کنند؛ بی آنکه متوجه باشند که در گذشته همواره برای بازی کودکان در کنار مسجد محلی را قرار می دادند. فایده این کار علاوه بر حضور والدین در مسجد، رشد کودکان با فرهنگ مسجد، دوستی های سالم، اجتماعی بار آمدن آنها و... است.

مسجد محل همدلی و تعاون

همدلی و تعاون همواره یکی از شعارهای اسلامی بوده است. مردم هر محل می توانند با گرد آمدن در مسجد و همکاری با یکدیگر، بسیاری از مشکلات فراروی خود و جامعه را برطرف کنند. مارسل بوازار، اسلام شناس سوئیسی، می نویسد: «مسجد عامل نیرومندی در همبستگی و اتحاد مسلمانان جهان

است و اهمیت اجتماعی و فرهنگی آن را از این بابت نمی توان نادیده گرفت؛ مخصوصاً در روزگار معاصر که مسلمانان شور و حرارت صدر اسلام را دگر بار از خود نشان می دهند، مساجد به صورت مراکز تربیت روحانی و پایگاه جنبش امت مسلمانان نسبت به ستمگران و سلطه جویان درآمده و به تدریج مساجد موقعیت سال های نخستین ظهور اسلام را به دست آورده است». ^۶ بدون شک همدلی و همدردی مردم در مساجد بیش از سایر اجتماعات دیگر است و چنانچه مردم در مساجد حضوری مستمر داشته باشند، زیرساخت های بهداشت روانی محکم تر خواهد بود و جامعه کمتر دچار آسیب های اجتماعی خواهد شد.

نتیجه

برای هر کدام از کارکردهای فوق می توان در تاریخ انقلاب اسلامی نمونه های پررنگی را یافت. مسجد انقلابی مسجدی است که همواره محل تحول و تصمیم است. این مسجد است که نقش فعال و تعیین کننده را در جامعه به عهده دارد؛ مسجدی که تعالی فرد و جامعه را به همراه خواهد داشت. ♦

پی نوشت ها:

۱. اعراف: ۳۱.

۲. پاداش نیکی ها و کیفر گناهان: ترجمه ثواب الاعمال و

عقاب الاعمال، ص ۹۰.

۳. غلام رضانی شبابوری، داستان ها و حکایت های مسجد،

ص ۲۶.

۴. مناقب، ج ۳، ص ۳۵۱.

۵. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۱۴-۱۱۶.

۶. مارسل بوازار، اسلام در جهان امروز، ص ۱۰۲-۱۰۱.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

اثر بینش‌های
دینی در سلامت
روان و ایجاد
آرامش قلبی از
طریق معنادهی
به زندگی فردی
و اجتماعی
انسان‌ها، اثری
بی‌بدیل است

پیش‌ران و موتور محرک جامعه اسلامی

نقش مساجد در گسترش امید به زندگی

میثم کریمانی

مساجد جایگاه ویژه‌ای در ایجاد و نگهداشت امید در انسان به طور فردی و اجتماعی دارند؛ چراکه با توجه به خصوصیت‌های ویژه‌ای که دارند، می‌توانند بهداشت روان و همچنین امید به زندگی را به طور غیر قابل باوری در جامعه ایجاد و پاسداشت نمایند. مسجد بر چهار پایه معنویت (ارتباط با خدا)، تقوا (زیست اخلاق‌مدارانه)، اجتماع مؤمنانه و مکان مقدس بنا شده و این خصوصیات پایه مهمی در ایجاد بهداشت روان و به تبع آن امید به زندگی است.

تعریف بهداشت روان

از جمله مفاهیمی که در این یادداشت نیازمند آن هستیم و باید تعریفی از آن ارائه نماییم، مفهوم بهداشت روان است. «قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح فردی و اجتماعی و حل تضادهای و تمایلات شخصی به طور منطقی و عادلانه و مناسب»^۱ تعریفی است که از بهداشت روان ارائه شده است.

رابطه بهداشت روان و امید به زندگی

آیا میان بهداشت روان و امید به زندگی رابطه‌ای معنادار وجود دارد؟ در پاسخ به این پرسش می‌توان

به مقالات و تحقیقات دانشمندان علوم روانشناختی استناد جست. بسیاری از دانشمندان معتقدند که از جمله شاخص‌های مهم و قابل توجه سلامت روانی، شاخص امید به زندگی است و در اینجا عکس مسئله نیز صادق است که ایجاد امید و ایمان در ایجاد سلامت روانی نیز اهمیت بسزایی دارد. یعنی ایجاد امید نیز از جمله عوامل ایجاد سلامت روانی است. به عبارتی روان‌تر، هر کس سلامت روانی دارد، امید به زندگی در وی قوی است و هر کس امید در وی ایجاد شود، بخش اعظمی از ساز و کار سلامت روان را در خود ایجاد نموده است. «ایمان و امید در سلامت روانی انسان نقش مهمی

اللهم منى القلوب

مسجد و
توسعه پایدار

هر که متصل به آن
سرچشمه عظیم
خیرها و زیبایی‌ها
شد و به یاد او بود،
اولین اثر چنین
یادی، آرامش و
اطمینان قلبی
است

معنویت و امید به زندگی

آرامش مهم‌ترین شاخص در بهداشت روان انسانی است. بسیاری از روانشناسان که نگاهی کارکردگرایانه به دین دارند، به این مسئله معتقدند که اثر بینش‌های دینی در سلامت روان و ایجاد آرامش قلبی از طریق معناداری به زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها، اثری بی‌بدیل است.

کارل گوستاو یونگ می‌گوید: «در میان همهٔ بیمارانم در نیمه دوم زندگی، یعنی بالای ۳۵ سال یک نفر هم نبوده است که مشکل او در نهایت، یافتن بینش مذهبی در مورد زندگی نبوده باشد. به جرئت می‌توان گفت که علت بیماری همهٔ آنها این بود که آنچه را مذاهب زنده هر عصر به پیروان خود بخشیده، از دست داده بودند و هیچ‌یک از آنان تا بینش مذهبی خود را باز به دست نیاورد، شفا

بر عهده دارد، موجب معنابخشی به زندگی می‌شود و هنگام بروز مشکل‌ها و ناملایم‌های زندگی، از فروپاشی روانی انسان جلوگیری می‌کند».^۲

نقش مساجد در سلامت روانی انسان

باید بدانیم که مسجد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین جایگاه‌های ترویج دین، چه نقشی در تزریق امید و سلامت روان در جامعه ایفا می‌کند. قبلاً به این نکته در مقدمه اشاره کردیم که می‌توان گفت مسجد اساساً بر چهار پایه استوار است: معنویت (ارتباط با خدا)، تقوا (زیست اخلاق مدارانه)، اجتماع مؤمنانه و مکان مقدس. می‌توان نقش هر کدام از این چهار عنصر اساسی را در تزریق امید به نفوس انسانی و به تبع آن به جامعه انسانی بررسی نمود.

نیافت».^۳

ویلیام جیمز در کتاب دین و روان این گونه می گوید: «اشخاصی که زندگی مذهبی دارند، دری که به هنگام مشکلات زندگی بر روی این قسم باز می شود، بسیار وسیع است».^۴ وی در ادامه در تعلیل چگونگی باز شدن این در وسیع به این باور دینی اشاره می کند که جهان بسیار وسیع تر از آنی است که ما می پنداریم و ایمان به غیب و اسرار نهفته در عالم غیب باب وسیعی است در ایجاد آرامش روانی و ایجاد معنای زندگی.

«دنیایی که محسوس ماست و به چشم می آید، فقط قسمتی از جهان است که به چشم دیده می شود. این دنیای محسوس، ارزش و معنای خود را از عالم غیب دریافت می کند و این همان کارکرد دین در معنا بخشیدن به زندگی بشر است که او را از پوچ گری می رهاند».^۵

در میان فرهنگ اسلامی نیز می توان به ارزش وافر ارتباط با خدا و ایجاد احساس آرامش قلبی اشاره نمود. در فرهنگ اسلامی، خدا سرچشمه همه خیرها و خوبی ها و زیبایی هاست. در مقابل، ریشه همه تاریکی ها و شرارت ها غفلت از خداست و هر که متصل به آن سرچشمه عظیم خیرها و زیبایی ها شد و به یاد او بود، اولین اثر چنین یادی، آرامش و اطمینان قلبی است؛ چنان که قرآن می فرماید: «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ».^۶ همچنین «او کسی است که آرامش را در دل های مؤمنان نازل کرد تا ایمانی بر ایمانشان بیفزاید».^۷

حال یکی از مهم ترین جایگاه های ترویج و تزریق این ذکر به مردم و جامعه کجاست؟ پر واضح است که مسجد اصلی ترین این جایگاه ها در کشور های

اسلامی است. قرآن کریم می فرماید: «در خانه هایی که خدا رخصت داده است که آنجا رفعت یابد و نامش در آنها یاد شود. در آن خانه ها هر بامداد و شامگاه او را نیایش می کنند؛ پاک مردانی که هیچ کسب و تجارتي آنان را از یاد خدا غافل نمی کند».^۸ با توجه به آیه شریفه، از ویژگی های مسجد مکان ذکر و یاد خداوند بودن است و اساساً می توان گفت کارکرد اصلی مسجد ذکر الله است. بر همین اساس هر کس به مسجد رفت و آمد زیادی داشته باشد، خداوند آرامش را برای او تضمین می نماید. از رسول اکرم ﷺ نقل شده است: «هر کس که مسجدها خانه اش باشد، خداوند آسایش و آرامش و عبور از صراط را برای او ضمانت می کند».^۹ لذا مسجد می تواند جایگاه بسیار مهمی در تزریق امید به زندگی، آرامش روانی و بهداشت روان در جامعه داشته باشد.

تقوا و امید به زندگی

«آیا کسی که مسجدی را به نیت تقوا تأسیس کرده و رضای حق را طالب است، بهتر است یا آن کس که ساختمان را بر پایه سستی در لبه پرتگاهی بنا نهاد؟».^{۱۰}

بنا نهادن مسجد بر پایه تقوا مفهومی بسیار اساسی است که ما را به این نکته راهبر می شود که تقوا و بخش مهمی از آن، یعنی اخلاق و زیست اخلاق مدارانه، از اساسی ترین اهداف مسجد است. در زیست اخلاق مدارانه این پیش فرض اساسی وجود دارد که من باید به صورتی آزادانه و انتخاب گرانه خود را از قید خلق و خوی زشت و آلوده کننده برهانم. این مسئله بسیار مهم است که

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

تقوا و بخش
مهمی از آن، یعنی
اخلاق و زیست
اخلاق مدارانه،
از اساسی ترین
اهداف مسجد
است

مسجد و
توسعه پایدار

از جمله مهم‌ترین
عوامل آرامش و
بهداشت روان،
داشتن یک رابطه
سالم و پایدار با
افرادی است که
می‌توانند با شما
همسو و همدل
باشند

بدانیم مفهوم زندگی سالم بر پایه همین رهاسازی از اخلاق آلوده و مقید ساختن خود به محاسن و کرامات اخلاقی بنا می‌شود و زندگی سالم تقریباً اساس آرامش امید و بهداشت روانی است. به همین خاطر تقوا و زیست اخلاق مدارانه که بنیان مسجد بر ترویج آن بنا شده، اساسی‌ترین پایه ترویج و تزریق امید به زندگی و بهداشت روانی به جامعه است.

اجتماع مؤمنانه

«ای اهل ایمان صبور باشید و یکدیگر را به صبر و مقاومت دعوت کنید و مهیا و مراقب دشمن بوده و خدا ترس باشید تا رستگار شوید».^{۱۱}

در ادبیات اسلامی مؤمنان برادر یکدیگر معرفی می‌شوند: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ».^{۱۲} این رابطه بسیار نزدیکی که خداوند در میان مؤمنان ترسیم می‌نماید، آثار مثبت بسیاری دارد. از جمله مهم‌ترین عوامل آرامش و بهداشت روان، داشتن یک رابطه سالم و پایدار با افرادی است که می‌توانند با شما همسو و همدل باشند و به نوعی گاه بتوانند نقش تکیه‌گاه را برای شما بازی کنند. ترسیم اخوت دینی از جانب خدا و توصیه به اینکه این رابطه را حفظ و مستحکم سازید، یکی از مؤثرترین عوامل آرامش و ایجاد امید در میان جمعیت مسلمانان است.

در روایتی از پیامبر نقل شده است: «انسان مؤمن با برادر مؤمنش آرامش می‌یابد، چنان‌که قلب تشنه با آب خنک آرامش می‌یابد».^{۱۳}

مسجد اساس و پایه این ارتباط مؤمنانه و محل اجتماع اصلی مؤمنان است. لذا ترویج اخوتی که خداوند برای انسان مؤمن ترسیم می‌نماید، در مکان

مقدسی به‌نام مسجد صورت می‌گیرد. اجتماع مؤمنانه می‌تواند و این کارکرد را دارد که انسان را از اضطراب‌ها و استرس‌ها دور، و آرامش و امید به زندگی را در فرد و جامعه تقویت کند.♦

پی‌نوشت‌ها:

۱. جعفر حیدری، «مسجد و بهداشت روان»، برگزیده مقالات کتاب‌های فروغ مسجد، ص ۶۵۵.
۲. مریم انصاری و ابراهیم میرشاه جعفری، «تأملی بر ساز و کار ایمان و امید در زندگی و تأثیر آن بر سلامت روان انسان»، فصل‌نامه مطالعات اسلام‌وروانشناسی.
۳. کارل گوستاو یونگ، روانشناسی و دین، ترجمه فؤاد روحانی، انتشارات علمی و فرهنگی، (به نقل از: ویکی‌پدیا، کارکردهای روانشناختی دین).
۴. ویلیام جیمز، دین و روان، (به نقل از: همان).
۵. همان.
۶. رعد: ۲۸.
۷. «هُوَ الَّذِي أَتٰنَّزَلَ السِّكِّينَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَرْدَأُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ». فتح: ۴.
۸. «فِي ثُبُوتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَيَذْكُرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ رَجَالٌ لَا تُلْهِمُهُمْ بُحَارَةً وَلَا يَتَّبِعُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ».
- نور: ۳۶-۳۷.
۹. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۳، ص ۵۵۴.
۱۰. «أَقَمْنَا أَسْسَ بُيُوتَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِثَانِ خَيْرٍ أَلَمْ مِّنْ أَسْسَ بُيُوتَهُ عَلَى شَفَا حَرْفٍ هَا». توبه: ۱۰۹.
۱۱. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَابْتَغُوا تَقْوَا لِلَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ». آل عمران: ۲۰۰.
۱۲. حجرات: ۱۰.
۱۳. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۶، ص ۲۸۰.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

هرگونه بحث
در باره فرهنگ
اقتصادی بدون
ایجاد سواد
حداقلی در
اقتصاد، آب در
هاون کوبیدن
است؛ همان قدر
پرسرو صدا و
همان قدر بی فایده

از فرهنگ تا اقتصاد

روی موج مسجد

نگاهی به نقش مسجد در ایجاد فرهنگ اقتصادی مطلوب

مهدی رزاقی طالقانی

مقدمه

مسجد و اهالی آن در همه دوره‌های اجتماعی و تاریخی به‌نوعی مورد توجه جامعه قرار داشته‌اند. مردم به امام جماعت و هیئت‌امناي مسجد و همچنین نمازگزاران به دیده الگو نگاه می‌کنند و حتی در شرایطی که این رابطه مبتنی بر الگوپذیری نباشد، با جستجوگری به دنبال دستاویزی برای توجیه روندهای ناصحیح هستند. از این رو دقت در نگاه به مسائل مختلف و ارائه رفتار دینی اگر مایه الگوپذیری نباشد، می‌تواند جلوی توجیه اشتباهات افراد را در سطح جامعه بگیرد.

یکی از ابتلاات جامعه ایران در دهه‌های اخیر گرایش به تجمل‌گرایی و به‌صورت دقیق‌تر همه‌چیزپنداری اقتصادی است. معطوف شدن تمام وقت و تمرکز افراد بر مسائل اقتصادی و بالا بردن سطح ثروت و سرمایه و طبقه اجتماعی، گریبان‌گیر بسیاری در جامعه شده است و چنین رویکردی از آنجاکه مسائل مختلفی چون زوال اخلاق و اتلاف

منابع کشور را در پی دارد، باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

این همه‌گیری مخرب مانند کرونا مسری است و همان‌طور که تلاش متخصصان پزشکی، بر قطع زنجیره انتقال جهت مهار این ویروس متمرکز است، مسجد به‌عنوان نهاد فرهنگ‌ساز و اهالی آن نیز در اینجا می‌توانند نقش قطع‌کننده زنجیره الگوپذیری تجمل‌گرایی و همه‌چیزپنداری اقتصاد در جامعه باشند.

پادزهر این دورویکرد غلط، می‌تواند فرهنگ اقتصادی باشد که باید در سبک زندگی و رفتار و کلام اهالی مسجد متجلی شود تا بر اساس نظام تربیتی الگوپذیری در جامعه، به افراد و خانواده‌ها تزریق شده و مورد توجه قرار گیرد.

پیش از هر نکته‌ای باید در اینجا منظور از فرهنگ اقتصادی را روشن کرد.

به‌صورت ساده منظور از فرهنگ، اذهان و شاکله ذهنی مردم است. رفتارهای مردم در یک جامعه،

مسجد و
توسعه پایدار

نحوه نگرش آنها به مسائل و از جمله اقتصاد، یکی از مهم‌ترین شئون زندگی جامعه را نشان می‌دهد. تمامی رفتارهای اقتصادی ما برگرفته از فرهنگ و گرایش‌های ماست.

چند راهکار ساده

تأثیر فرهنگ بر اقتصاد را مثلاً می‌شود در چگونگی مصرف یا حتی در نحوه ورود و خروج به بازارها مشاهده کرد. مثل ورود به بازار ارز که بارزترین نمونه تأثیر فرهنگ در اقتصاد است.

این فرهنگ در منابع رسمی فرهنگ‌ساز برای جامعه ساخته می‌شود؛ نقاطی مانند آموزش و پرورش، سینما، رسانه و روزنامه. برخی فرهنگ‌های اقتصادی هم از منابع غیررسمی تغذیه می‌شوند که متأسفانه به علت اینکه در ایران فرهنگ و اقتصاد رسانه مطلوب ندارند، بخش زیرزمینی بیش از سایر بخش‌ها ضد فرهنگ‌های اقتصادی را تولید می‌کنند.

مسجد می‌تواند از این حیث کمبود رسانه اقتصادی و فرهنگی جامعه را تا اندازه‌ای جبران کند. چگونگی این فرایند را در راهکارهایی که برای ایفای نقش مسجد در فرهنگ اقتصادی در ادامه ذکر خواهد شد، می‌توان دریافت.

مسجد به مثابه آموزشگاه فرهنگسرای اقتصادی

هیئت‌امانی مسجد با هدایت امام جماعت می‌توانند با دعوت از اساتید اقتصاد در جلسه‌های متعدد، اما با زمان کوتاه، مفاهیم اقتصادی را برای مردم تبیین کنند تا سواد اقتصادی جامعه مسجدی و خانواده‌هایشان در گام اول افزایش یابد. کسی که فرهنگ اقتصادی صحیح دارد، باید بداند حمایت از کار و سرمایه ایرانی و بهره‌وری و تولید ملی چیست، فراموش نباید کرد که هرگونه بحث درباره فرهنگ اقتصادی بدون ایجاد سواد حداقلی در اقتصاد، آب در هاون کوبیدن است؛ همان قدر پرسروصدا و همان قدر بی‌فایده.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد با

چندتصمیم

ساده می تواند

قطع کننده نگرش

اقتصادی غلط

خانواده ایرانی

به مقوله اقتصاد

باشد

دهد. به عنوان مثال یک مادر می تواند فرهنگ کار و تلاش در تعالیم دینی را بشناسد و پدر خانواده و فرزندان را به سمت کار و تلاش سوق دهد. از سوی دیگر زنی که فقط پول برایش مهم است و به کار و تلاش توجهی ندارد، می تواند پدر و فرزندان را به سمت وسوی دلآلی و مشاغل آسیب زا در جامعه سوق دهد. اگر در مسجد بینش اقتصادی صحیح دینی به جامعه زنان تفهیم شود تا دغدغه کار و لقمه حلال و مصرف به اندازه و... داشته باشند، طبعاً چندین و چند خانواده فرهنگ صحیح اقتصادی خواهند یافت.

نتیجه

در بسیاری از بحران های اقتصادی سال های اخیر، هر چند نمی شود نقش مسئولان و مدیران جامعه را نادیده گرفت، اما نمی توان از نقش فرهنگ نامطلوب اقتصادی جامعه هم غافل شد. احتکار و مصرف زدگی و هجوم به فروشگاه ها و چشم و هم چشمی و گسیل سرمایه به سمت بازار ارز و دلار و... از حیث اثر، دست کمی از تصمیمات نابجای مدیران نداشته است.

مسجد با چند تصمیم ساده می تواند قطع کننده نگرش اقتصادی غلط خانواده ایرانی به مقوله اقتصاد باشد که چند نمونه از این راهکارها در بالا ذکر شد. به این موارد می شود با ابتکار و دغدغه، موارد بسیاری را افزود و از پتانسیل مسجد در این بخش استفاده کرد.

۲ توجه امام جماعت و هیئت امنای مسجد به سبک زندگی خود

در سطور قبلی ذکر شد که شیوه و سبک زندگی اهالی مسجد می تواند الگوی جامعه باشد و در حداقل ترین الگوپذیری حتی توسط کسانی که با این افراد زاویه دارند، توجیه گر روندهای ناصحیح باشد. برای مثال عضو هیئت امنایی که سالی چند گوشی تلفن همراه عوض می کند و مصرف گرایی را به صورت ملموس و عریان به جامعه اطراف خود نشان می دهد، علاوه بر تبلیغ مصرف گرایی، اسباب دفاع از افرادی که این چنین فکر می کنند و حتی پایشان به مسجد باز نمی شود هم فراهم می کنند. همان غیر مسجدی ها اگر مورد نقد هم قرار گیرند، رفتار این عضو هیئت امنای مسجد را دستاویز خود قرار داده و می گویند: فالانی که مسجدی است و اهل خدا پیغمبر هم این کار را می کند و شیوه زندگی اش این گونه است؛ پس حرجی به من نیست و این کار اصلاً بد نیست.

عدم مصرف گرایی، کار آفرینی، توجه عادلانه به مستضعف و سرمایه دار، تهیه کالای ایرانی مرغوب برای کمک به اقتصاد داخلی و اقداماتی از این دست می تواند باعث ترویج فرهنگ اقتصادی صحیح در جامعه ای باشد که نگاهشان همچنان به مسجد و اهالی مسجد است.

۳ توجه به زنان به عنوان عنصر تعیین کننده فرهنگ اقتصادی در خانه

نگاه زنان به اقتصاد می تواند تمامی اعضای خانواده را در مسیر صحیح یا ناصحیح اقتصادی قرار

مطالبه بر زمین مانده حضرت آقا از جوانان مسجدی

ترویج سبک زندگی مطلوب در ایران اسلامی

عباس صفری

مسجد و
توسعه پایدار

مقام معظم رهبری: ۲۲ بهمن ۱۳۹۷

بعد گذشت شش سال از مطالبه حرکت در جهت اصلاح سبک زندگی و سخنان متعدد درباره آن، مقام معظم رهبری در بند هفتم بیانیه گام دوم انقلاب نیز بر سبک زندگی تأکید کرده و فرمودند: سبک زندگی، سخن لازم در این باره بسیار است. آن را به فرصتی دیگر و امی گذارم و به همین جمله اکتفا می‌کنم که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زبان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌هاست.

چرا این دستور بر زمین ماند؟

از آن سال تاکنون، زحمتهایی کشیده شده؛ اما چرا با گذشت این هشت سال، هنوز کاری که باید، انجام نشده است؟

مقام معظم رهبری در سخنانی که در

مقام معظم رهبری: ۲۳ مهر ۱۳۹۱

یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه زیستن - اینها عبارة اخراي یکدیگر است - این یک بُعد مهم است؛ این موضوع را می‌خواهیم امروز یک‌قدری بحث کنیم

هشت سال پیش مقام معظم رهبری در دیدار جوانان بجنورد، موضوع سبک زندگی را مطرح کردند. در این دیدار، از همه به‌ویژه جوانان مطالبه کردند که:

اصل قضیه، درست کردن سبک زندگی است. باید در این بخش، ما پیش برویم؛ باید تلاش کنیم. تمدن نوین اسلامی که ما مدعی‌اش هستیم و دنبالش هستیم و انقلاب اسلامی می‌خواهد آن را به‌وجود بیاورد، بدون این بخش تحقق پیدا نخواهد کرد.

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد می تواند
پایگاه همه کارهای
نیک باشد؛ پایگاه
خودسازی،
انسان سازی،
تعمیر دل و
تعمیر دنیا و
مقابله با دشمن
وزمینه سازی
برای ایجاد
تمدن اسلامی
و بصیرت افزایی
افراد

است. باید مساجد پایگاه تحول و ارتقای سبک زندگی می شد که نشد.

حال چاره چیست؟ هر چه باشد یک چیز نیست و آن امید بستن به دولت ها و نهادهای رسمی، که البته آنها باید وظایف خود را انجام دهند. چاره این است که:

۱ جوانان مسجدی کار ویژه و رسالت خود را تبدیل مسجد به پایگاه ارتقای سبک زندگی اسلامی بدانند.

۲ با راهبری امام مسجد و هیئت امنا و برخی نهادها، قرارگاه سبک زندگی اسلامی-ایرانی را در مسجد خود راه اندازی کنند.

۳ نقشه و کارنامه مسجد و محله خود را ترسیم کنند؛ محله آنها چه ظرفیت و چه آسیب هایی دارد؟ مسجد باید مرکز اطلاعات سبک زندگی محله باشد.

۴ برنامه چندساله مسجد و محله خود را ترسیم کنند؛ تبیین کنند که در هر سال، چه اتفاق هایی را در مسجد و محله می خواهند رقم بزنند؛ البته این کارها باید: به رأی گذاشته شود و آنچه را رأی آورد، انجام دهند؛ زمینه چینی برای این کارهای جوانان بر عهده هیئت امنا و امام مسجد است. در این تصمیم گیری ها اهالی محله هم باید کمک فکری نمایند تا اولاً همه خود را سهیم بدانند؛ دوم آنکه انتخابی واقعی، ناظر به همان ظرفیت ها، نیازها و آسیب های محل باشد.

۵ پایان هر سال، انجام آنچه را ابتدای سال برنامه ریزی شد، نمره دهی و آسیب شناسی کنند تا درسی برای سال بعد باشد ♦

مورد سبک زندگی در سال های اخیر داشته اند، راهبردها را ترسیم کرده اند؛ اما توجه بایسته به آن نشده و متأسفانه این دستورشان بر زمین مانده است. ایشان در دیدار با ائمه جماعات مساجد استان تهران (۱۳۹۵/۴/۳۱) نیز بر اهمیت سبک زندگی تأکید کردند و فرمودند: «این خیلی مسئله مهمی است که سبک زندگی ما، ما را به کدام طرف دارد می کشاند». ایشان در این دیدار به جایگاه مسجد در سبک زندگی توجه دادند و فرمودند: مسجد اهمیت دارد، پایگاه است؛ همچنان که معروف شده در زبان ها واقعاً پایگاه است. نه فقط پایگاه برای فلان مسئله اجتماعی، بلکه [مسجد می تواند پایگاه همه کارهای نیک باشد؛ پایگاه خودسازی، انسان سازی، تعمیر دل و تعمیر دنیا و مقابله با دشمن و زمینه سازی برای ایجاد تمدن اسلامی و بصیرت افزایی افراد؛ و هَلْکُم جَزَا. مسجد یک چنین جایگاهی است.

در نتیجه:

اگر سبک زندگی، مسئله مهم از دیدگاه راهبر انقلاب است؛ اگر امیدشان به مسجد است؛ اگر در این مسئله، مسجد را پایگاه اصلی می دانند، باید جوانان مسجدی پاسخ دهند که:

در تحقق مطالبه حضرت آقا چه کرده اند؟ آیا اکنون مسجد آنها پایگاه و قرارگاه تحول سبک زندگی محله است؟

پایگاهی که پایگاه نشد

از سخنان طرح شده، روشن می شود که علت نرسیدن به موفقیت لازم در سبک زندگی چه بوده

ساقه‌های مستحکم میوه‌های بدون فساد

نقش مسجد در گسترش استقلال و مرزبندی با دشمن

مرتضی عالمی

مسجد و
توسعه پایدار

تأکید اسلام بر
تقویت جامعه
اسلامی در آیات
متعددی بیان
شده و وجوب
حفظ استقلال
جامعه دینی از
جوامع غیردینی
از ویژگی‌های
یاران و اصحاب
خاتم پیامبران علیهم‌السلام
دانسته شده است

اگر در میان ملت‌های پیشین و کنونی دنبال یک صفت مشترک بگردیم، به جرئت می‌توان ادعا نمود که «استقلال» و «استقلال خواهی» یکی از آنهاست. انسان از دیرزمان و بدو قدم نهادن بر کره خاکی و تشکیل جوامع نخستین تا زمان حاضر و توسعه جوامع انسانی در پهنای گیتی، به دنبال استقلال به عنوان اصلی ثابت بوده که در بستر آن به توسعه فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی، تقویت اقتصادی، توسعه انسانی و تقویت حاکمیت سیاسی می‌پرداخته و به خوبی این نکته را دریافته است که در صورت نبود استقلال ابزاری در دست دیگر جوامع خواهد بود. مطالعه تاریخ جوامع مختلف، این مطلب را به روشنی نشان می‌دهد.

این اصل مسلم عقلانی توسط ادیان الهی و دین اسلام، به عنوان آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت انسانی، مورد توجه قرار گرفته و پشتوانه و مبنایی قوی جهت دستیابی به اهداف دیگر نیز به شمار رفته است. تأکید اسلام بر تقویت جامعه اسلامی در آیات متعددی بیان شده و وجوب حفظ استقلال جامعه دینی از جوامع غیردینی از ویژگی‌های یاران و اصحاب خاتم پیامبران علیهم‌السلام دانسته شده است؛

چه اینکه قرآن در این مورد به نقل از انجیل می‌فرماید پیامبر و یارانش «همانند زراعتی هستند که جوانه می‌زنند و به تقویت جوانه‌ها پرداخته تا محکم شده و بر پای خود بایستند و مستقل شوند و به قدری نمو و رشد می‌نمایند که زارعان را به شگفتی وامی‌دارند و این موجب خشم کافران می‌شود»^۱ و تلاش برای این امر مقدس را به «آمزش و اجری عظیم» وعده داده است.^۲ علاوه بر این هر گونه اعتماد و تکیه کردن بر آنان را نهی می‌کند و اعتماد بر آنان را «مانند دست دراز کردن به سمت آتش و نابودی می‌داند که یاری و نصرت الهی را از دست خواهند داد».^۳ با توجه به اهمیت استقلال، قاعده‌ای اساسی را برای اجرا در همه امور جامعه دینی، از سیاست تا فرهنگ و از اقتصاد تا تجارت وضع نموده است که «مؤمنان نه در دنیا و نه در آخرت، هرگز تحت سلطه کفار نمی‌روند»^۴ و به اذن خدا دائماً غالبند، البته مادام که ملتزم به لوازم ایمان خود باشند؛ همچنان که در جای دیگر وعده فرموده است.^۵

اجرای بسیاری از قواعد دینی مرتبط با اجتماع نیز وابسته به استقلال است؛ چراکه اگر وجوه استقلال در جامعه‌ای حاکم گردد، آن اجتماع

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مسجد تراز نبوی،
مسجدي خواهد
بود که به تربیت
انسان‌ها بسان
رسول اکرم ﷺ
همت گمارد

منجر به عزت‌مندی، مرزبندی با دشمن و اعتلای فرهنگ اسلامی شود، نیاز به تدبیر، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های مناسب و متناسب با ذائقه مخاطب، یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین وظایف متصدیان امور مسجد می‌باشد. به همین منظور پیشنهادهاى زیر در دو بخش مخاطبان کودک و نوجوان و مخاطبان بزرگسال ارائه می‌شود:

مخاطب کودک و نوجوان

اهمیت کودک و نوجوان برای آینده کشور اسلامی به‌عنوان مدیران، مجریان و متصدیان جامعه بسیار زیاد است. شکل‌دهی و جان‌بخشی به مفهوم استقلال در میان ذهن آنها و قرار دادن آنان در این مسیر، یکی از باارزش‌ترین عمل‌ها خواهد بود. برای این منظور می‌توان پیشنهادهاى زیر را مورد توجه قرار داد:

۱ برگزاری کلاس‌های مهارت‌افزایی:
افزایش مهارت‌های ساخت، تعمیر و خلاقیت می‌تواند روحیه استقلال آنان و حس «ما می‌توانیم» را در دل کودک و نوجوان زنده کند و به آنان اعتماد به نفس و قدرت سازندگی ببخشد تا

می‌تواند به اجرای قواعد و اقامه ارزش‌های خود بپردازد. جامعه دینی مستقلى که به سبب نصرت الهی برای استقلال خواهی خود به عزت می‌رسد و احساس عزت و برتری می‌کند، اجرای فرهنگ بیگانه را خلاف عزت و استقلال خود دانسته و نشانه‌ای از برتری فرهنگ غیردینی بر فرهنگ دینی به شمار خواهد آورد. بدین سبب به فاصله‌گذاری و مرزبندی آشکار با غیرمؤمنان خواهد پرداخت و آن را رد می‌نماید که خداوند به مؤمنان فرموده است: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! محرم اسراری از غیرمؤمنان انتخاب نکنید»؛^۶ زیرا غیرمؤمنان در دوستی خود نیز از «هرگونه شر و فسادى درباره شما، کوتاهی نمی‌کنند».^۷

در این میان یکی از مهم‌ترین مراکز تأثیرگذار بر تربیت دینی را می‌توان مسجد دانست. مسجد تراز نبوی، مسجدي خواهد بود که به تربیت انسان‌ها بسان رسول اکرم ﷺ همت گمارد. بر این اساس نقش ائمه جماعت و هیئت‌امنا در جهت‌بخشی و هدایت قلوب مؤمنین به یکی از مهم‌ترین مبانی جامعه دینی، مؤثر و مهم و کلیدی خواهد بود. تلاش برای تقویت استقلال و استقلال خواهی که

مسجد و
توسعه پایدار

اگر وجوه استقلال
در جامعه‌ای حاکم
گردد، آن اجتماع
می‌تواند به اجرای
قواعد و اقامه
ارزش‌های خود
بپردازد

در آینده نیز باتکیه بر آموخته‌هایشان روح استقلال را به جامعه تزریق کنند.

۲ برگزاری مسابقات با موضوع استقلال با بیان اهمیت، نتیجه‌وراه‌های دستیابی به استقلال و مقایسه وضعیت شخص مستقل و غیرمستقل و تشبیه آن به جامعه.

مخاطب عمومی

مسجد به عنوان جایگاهی برای تقویت باورها و آگاهی‌های دینی، ارائه محتوای دینی مورد نیاز، اقامه فرهنگ دینی در تقویت وجوه مختلف ایمان، نقشی کلیدی دارد که مخاطبان دائمی زمینه فعالیت‌های بلندمدت و هدفمند را برای ائمه جماعت و هیئت‌امنا میسر می‌کنند. به همین منظور:

۱ بیان نقش و اهمیت استقلال از دیدگاه دین مبین اسلام و نتایج آن در تقویت عزت، شکوفایی باورها و ارزش‌های دینی، رشد فرهنگ عمومی و کاهش آسیب‌های اجتماعی در سخنرانی‌های مختلف، می‌تواند موجب آشنا شدن مخاطبان با استقلال و توجه پیدا کردن به آن شود.

۲ کارآفرینی با محوریت نقش اشتغال در حفظ استقلال ملی: خیریه‌های مسجد محور می‌توانند با توجه به نیاز جامعه با سرمایه‌گذاری در اشتغال‌هایی که وابستگی جامعه دینی به بیگانگان را کاهش می‌دهد، در این مهم مشارکت فعال داشته‌ودر خط مقدم افزایش توان جامعه دینی قدم بردارند.

۳ از طریق برگزاری نمایشگاه‌های مرتبط با موضوع دستاوردهای استقلال در میان ملل مختلف، به بررسی و نمایش اهمیت عدم وابستگی

پرداخته و معرفی محصولات فرهنگی شامل کتاب، مستند، فیلم، انیمیشن با موضوع مرتبط را در اولویت قرار دهند.

۴ دعوت از شخصیت‌ها، متفکرین، استادان و صاحبان اندیشه، برگزاری نشست‌هایی با موضوع مرتبط و در صورت مهیا بودن شرایط، برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی با موضوع مورد نظر، بحث پیرامون اهمیت و جایگاه و نقش استقلال را مورد بررسی قرار دهند. در این زمینه می‌توانند از بستر فضای مجازی برای تأثیرگذاری و مشارکت حداکثری مخاطبان استفاده کنند.

۵ با توجه به تعداد مساجد، استفاده از کالای داخلی به منظور تقویت استقلال و عدم وابستگی نیز می‌تواند در یک نگاه، به تقویت جامعه دینی کمک نماید.

پی‌نوشت‌ها:

۱. «وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرُزْعٍ أُخْرِجَ شَطَأُهُ فَأَرْزُهُ فَاسْتَغْلَطَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ».

فتح: ۲۹.

۲. «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا».

همان.

۳. «وَلَا تَزْكُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ».

هود: ۱۱۳.

۴. «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا».

نساء: ۱۴۱.

۵. «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ».

آل عمران: ۱۳۹.

۶. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِّنْ دُونِكُمْ».

آل عمران: ۱۱۸.

۷. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِّنْ دُونِكُمْ».

همان.

#مسجد تعظیم نیست

مروری بر طرح عملیات محله محور مسجدپایه

به کوشش: صدرا حسینی

پیش شماره ۵
زمستان ۱۳۹۹

مرکز رسیدگی به
امور مساجد به
برپایی دوره‌های
آموزشی برای
تقویت و ارائه طرح
مذکور با رعایت
شدید پروتکل‌های
بهداشتی اقدام
کرد

و رهنمود ایشان بر استفاده از ظرفیت نیروهای داوطلب مردمی، طرحی منسجم و کارشناسی شده جهت ایجاد شبکه مساجد، استقرار شبکه نیروهای مجاهد و داوطلب مردمی در مسجد و سازماندهی آنها، با موضوع مقابله و مدیریت این بیماری، با تمرکز بر جغرافیای محلات و ضمن بهره‌مندی از ظرفیت‌های نهادهای سازمان‌های دیگر پایه‌ریزی کرد. این طرح تحت عنوان عملیات محله محور مسجد پایه طراحی شد. در این میان مرکز رسیدگی به امور مساجد به برپایی دوره‌های آموزشی برای تقویت و ارائه طرح مذکور با رعایت شدید پروتکل‌های بهداشتی اقدام کرد. این دوره در آذر ماه سال جاری سپری شد و به دلیل وضعیت سخت کرونایی از ائمه جماعات به صورت گروه‌های ۱۵ تا ۲۰ نفره دعوت شد و ضمن مروری بر فعالیت‌های تشکیلاتی، به تضارب آرا پرداخته شد. محوری‌ترین مباحث این طرح را می‌توان به‌طور خلاصه در مسائل زیر ذکر کرد.

حدود یک سال از حضور و وجود ویروس کرونا در جامعه بشری گذشته است. ویروسی که به نوعی تهدید علیه نسل بشر به حساب می‌آید. اما این واقعیت را نیز نباید فراموش کرد که از رهگذر سختی‌ها و آسیب‌هاست که فرصت‌ها نیز زاییده خواهند شد. تبدیل چالش به فرصت نیاز به همدلی، تعاون، تلاش، پشت کار و عزم راسخ در تمام سطوح اجتماعی دارد تا با کمترین آسیب و بیشترین استفاده، گذر از این گردنه اتفاق بیفتد.

یکی از امکاناتی که در تاریخ اسلام در سخت‌ترین وضعیت به کمک جامعه مسلمانان آمده، مسجد است. ارتباط مؤثر ائمه جماعات و هیئت‌امنا با یکدیگر باعث هم‌افزایی و ارتباط وثیق و صمیمی خواهد شد که از قبل آن نیز می‌توان به ایجاد شبکه‌ای مؤثر و مفید اقدام کرد.

مرکز رسیدگی به امور مساجد پس از تأکید رهبر معظم انقلاب در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا مبنی بر ورود جدی و مؤثر مساجد به این عرصه

مسجد و
توسعه پایدار

اهمیت و ضرورت

■ لیبیک به فرمایش مقام معظم رهبری در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا مبنی بر ورود جدی و مؤثر مساجد به عرصه مدیریت و مقابله با شیوع ویروس کرونا؛

■ استفاده از فرصت به وجود آمده جهت ایجاد شبکه مساجد و سازماندهی ائمه جماعات ذیل یک عملیات مشترک و واحد؛

■ آموزش مسائل مرتبط با رصد، مسئله شناسی، ظرفیت شناسی و تعامل با نهادهای، دستگاه ها و سازمان ها؛

■ احیای کارکردها و ظرفیت های اصیل مساجد در بستر عملیات محله محور؛

■ احیای هویت ائمه محترم جماعات به عنوان امام محله.

بدیهی است که زمان بندی این طرح از تاریخ صدور فرمان رهبر فرزانه انقلاب تا پایان اسفند ۹۹ خواهد بود و در صورت ادامه روند شیوع کرونا و با اقتضائات جدید در آینده تمدید می شود.

سیاست های کلی

■ شکل گیری شبکه مساجد در محله ها و هم افزایی ظرفیت ها و مناسبات جهت تحول فرهنگی اجتماعی محلات؛

■ ارائه خدمات به عموم مردم در سه محور: بهداشت و سلامت اجتماعی، معیشت اقشار آسیب پذیر، ایمان و معنویت جامعه دینی؛

■ به کارگیری و حمایت از ظرفیت ها و فرصت های موجود در محله (هیئات مذهبی، گروه های جهادی، بسیج، نخبگان، دانش آموزان و...) با تمرکز در مسجد؛

■ بسترسازی و ایجاد زیرساخت های مرتبط با تعامل و هم افزایی نیروهای مردمی و دستگاه ها و نهادهای ولایی.

محورهای عملیات

این بخش از طرح از جمله مهم ترین محورها به شمار می رود که شامل چند بخش بنیادی زیر است:

■ ایمان و معنویت جامعه دینی: بدیهی است که مساجد به عنوان خانه های خدا در زمین، باید تزریق کننده فضای امید و معنویت در جامعه باشند.

■ بهداشت و سلامت اجتماعی: اقداماتی از قبیل انجام تزریقات، تأمین دارو و کپسول اکسیژن، و خرید مایحتاج ضروری، از پیشنهادهای عملیاتی این محور است.

■ معیشت اقشار آسیب پذیر: حمایت مساجد از افراد و اقشار آسیب دیده، شایسته است مورد توجه

نواحی هجده گانه

از ارکان این طرح که در واقع اساسی ترین بخش آن محسوب می شود، نواحی هجده گانه مرکز رسیدگی به امور مساجد است که ده ناحیه مربوط به شهرستان ها و هشت ناحیه در شهر تهران مستقر است. هر ناحیه نیز معمولاً شامل چند منطقه شهرداری شهر است. این نواحی نقطه اتصال متقابل ستاد با مساجد (ائمه جماعات، کارگزاران، بسیجیان و نمازگزاران) محسوب می شود.

شهر تهران شامل ۲۲ منطقه شهری است که معیار این تقسیم بندی در طرح نیز همان مناطق مشخص شده توسط شهرداری شهر است. در شهرستان ها نیز مناطق به ابتکار مدیر ناحیه و امام جمعه شهر مشخص خواهد شد. هر کدام از مناطق پس از تقسیم بندی و تعریف، نیازمند معرفی یک مسجد به عنوان مسجد محوری هستند. امام جماعت مسجد محوری، رابط منطقه محسوب می شود. مساجد محوری، نقطه اتصال مساجد محله ای منتخب با نواحی و ستاد خواهند بود. شهر تهران شامل ۳۷۶ محله است که در ذیل هر کدام از مناطق ۲۲ گانه شهری واقع می شوند. در هر محله یک مسجد به عنوان مسجد منتخب محله به عنوان مسجد هدف تعیین شده که معمولاً فعال ترین مسجد محله نیز است. در این شبکه منسجم ائمه

ائمه محترم جماعات و کارگزاران مکرم مساجد قرار گیرد.

سازمان عملیاتی

ستاد راهبری عملیات (قرارگاه ستادی)، متشکل از اعضای محترم شورای معاونین مرکز است که در قالب هشت کمیته فعالیت می کند که عبارتند از:

- کمیته هماهنگی ستادی و دستگاهی (با مسئولیت مدیر حوزه ریاست)
- کمیته فرهنگی رسانه ای (با مسئولیت معاون فرهنگی اجتماعی)
- کمیته تدارکات و پشتیبانی (با مسئولیت معاون اجرایی)
- کمیته نظارت و پایش قرارگاهی (با مسئولیت مدیر دفتر نظارت و ارزیابی)
- کمیته سازماندهی و شبکه سازی (با مسئولیت اعضای اتاق وضعیت)
- کمیته آموزش و توانمندسازی (با مسئولیت معاون جذب و آموزش)
- کمیته تأمین و تولید محتوا (با مسئولیت مدیر دفتر مطالعات)
- کمیته فناوری و IT (با مسئولیت مدیر دفتر طرح و برنامه)

مسجد و
توسعه پایدار

جماعات به عنوان مدیران طبیعی آنها، نقطه پایانی اتصال قرارگاه با عموم مردم محسوب می شوند.

فهرستی از اقدامات پیشنهادی

در طرح فهرستی از اقداماتی که می تواند در این شبکه به ظهور برسد نیز آمده است که چند محور اساسی و مهم قرار دارد. بخشی از اقدامات پیشنهادی هر بخش در اینجا آمده است.

الف) محور سازمندی نیروها و اقدامات

۱. ایجاد ستاد مدافعان سلامت در مسجد؛
۲. تشکیل منظم جلسات هیئت امناء، شورای فرهنگی، خیرین و نخبگان محله به عنوان هیئت های اندیشه ورز جهت طراحی عملیات با اقتضائات بومی محله و تقسیم مسئولیت ها؛
۳. ایجاد گروه های مردمی (بانوان، دانش آموزان، سلامت محور، معیشت محور و ...) در محلات و مناطق ناظر به اقدامات عملیات محله محور؛ و ...

ب) محور بهداشت و سلامت

۱. استقرار پایگاه ها و ایستگاه های سلامت در مساجد در هماهنگی با مدیران نواحی و رابطین مناطق؛
 ۲. ضد عفونی کردن اماکن و محل های پر تردد؛
 ۳. تأمین اقلام مورد نیاز بیمارستان ها و درمانگاه ها؛
- ...

ج) محور فرهنگی

۱. طراحی، چاپ و نصب بنرها و پوسترهای آموزشی در موضوعات مرتبط با آموزش مسائل بهداشتی و رعایت دستورالعمل های مرتبط با پیشگیری از شیوع و ابتلای به بیماری کووید ۱۹؛
۲. پخش دعا های مأثوره (دعای هفتم صحیفه

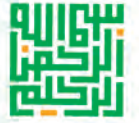
سجادیه و دعای فرج) از مأذنه ها قبل از اذان ظهر و مغرب ذیل پویش همگانی نیایش؛ (#پویش همگانی نیایش) و ...

د) محور خدمات اجتماعی

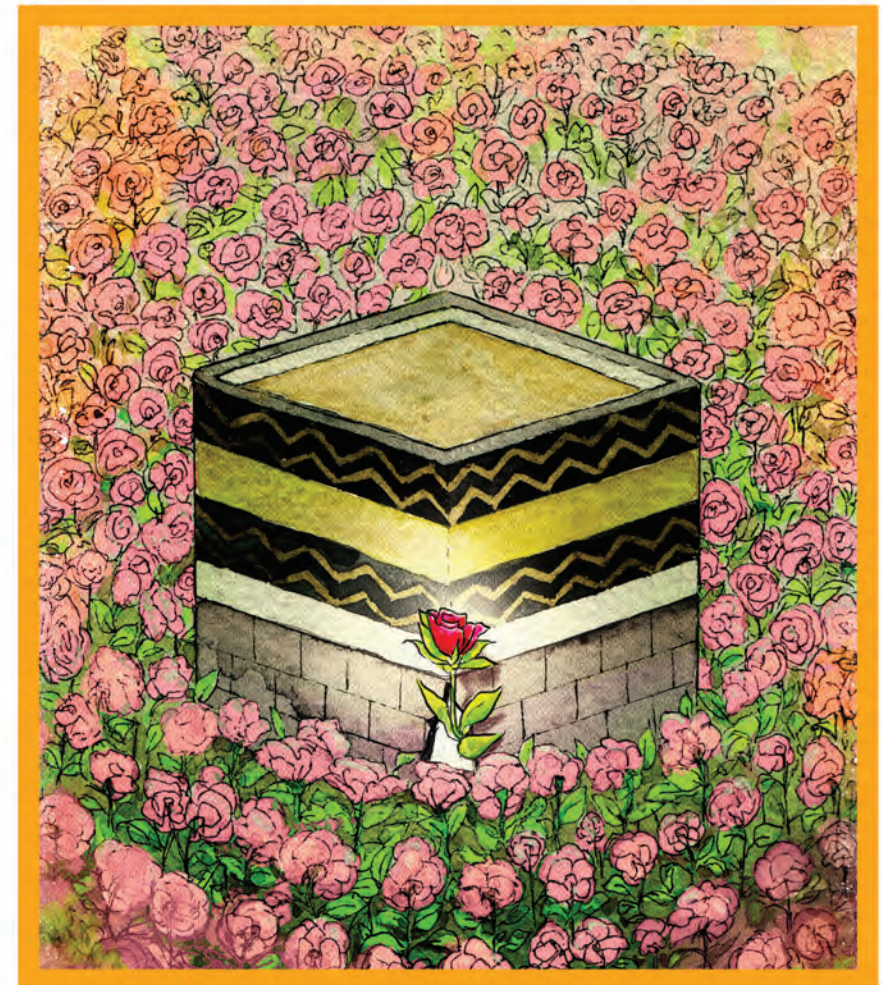
۱. شناسایی اقشار آسیب پذیر و تأمین بسته های معیشتی برای خانوارهای محروم محله؛
 ۲. استقرار مراکز نیکوکاری کمیته امداد یا تأسیس مؤسسات خیریه در مساجد؛
 ۳. استفاده از ظرفیت خیرین برای مساعدت به آسیب دیدگان از کرونا؛
- ...

ه) محور رسانه و فضای مجازی

۱. برنامه ریزی جهت فرهنگ سازی و انعکاس برنامه ها و اقدامات صورت گرفته در مساجد ذیل پویش های: #مسجد تعطیل نیست. #ایران همدل #عملیات محله محور مساجد #در خانه بمانیم
 ۲. ثبت خاطرات، تجربیات و ایده های فعالان و جهادگران عملیات محله محور؛
 ۳. ایجاد کانال و صفحه در پیامرسان های اجتماعی و اینستاگرام جهت انعکاس فعالیت ها و اطلاع رسانی خدمات، اقدامات و گزارش ها، پاسخگویی به شبهات، انتشار مطالب مفید و مرتبط، مقابله با شایعات، برگزاری مراسم مجازی و ...
- آنچه در این گزارش ذکر شد، گوشه ای از طرح مذکور بود. امید است با همت مردم مؤمن و انقلابی و خیرین امر، و به واسطه مساجد و متولیان آن، این شبکه برای تمام مسائل و مشکلات محل و جامعه راه خود را پیدا کند و با سرعت و قدرت در مسیر خود به حرکت ادامه دهد ♦

امام علی (علیه السلام)
 «شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ، وَشَعْبَانُ شَهْرُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَرَجَبُ شَهْرِي»
 ماه رمضان ماه خداست، و شعبان ماه پیامبر خدا، و رجب ماه من.

المنفعة: ۳۷۳.

بله در این ماه، اجتماعات وجود ندارد و آنچه هر سال برای مردم در اجتماعات عبادی و حال و ذکر و توجه میسر بود، امسال نیست؛ لکن در خانه‌ها از دعا‌های رجب غفلت نشود؛ دعا‌های بسیار خوبی است، و این تعطیلی موقت اجتماعات نبایستی موجب بشود که ما از برکات این ماه و از عبادت و دعا و توسل به درگاه الهی غافل بشویم. عیسا

بیانات در ارتباط تصویری با مردم آذربایجان شرقی

۱۳۹۹/۱۱/۲۹

نظرسنجی و مسابقه

کمک هزینه سفر به
 مشهد مقدس
 برای پنج نفر، به قید قرعه

مهلت شرکت در مسابقه:
 پایان اردیبهشت سال ۱۴۰۰

www.MASJED.ir

برای شرکت در نظرسنجی و مسابقه به
 پایگاه تخصصی مسجد مراجعه نمایید: